

dr Joanna Dominiak
Instytut Geografii Społeczno-Ekonomicznej
i Gospodarki Przestrzennej
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
ul. Dziejelowa 27
61-680 Poznań
618296156
dominiak@amu.edu.pl

Dostępność usług publicznych na terenie województwa wielkopolskiego

Spis Treści

1	Cel i zakres opracowania	3
2	Ustalenia terminologiczne.....	4
3	Metody analizy	6
4	Poziom rozwoju i dostępność usług publicznych województwa wielkopolskiego na tle kraju.....	9
4.1	Usługi administracyjne	9
4.2	Usługi społeczne:.....	10
4.3	Usługi techniczne:	15
5	Zróżnicowanie poziomu rozwoju i dostępności usług publicznych w województwie wielkopolskim.....	20
5.1	Zróżnicowanie poziomu rozwoju i dostępności usług publicznych w układzie powiatów.....	20
5.1.1	Dostępność i poziom rozwoju usług edukacyjnych.....	25
5.1.2	Dostępność i poziom rozwoju usług ochrony zdrowia i opieki społecznej (medycznych)	28
5.1.3	Dostępność i poziom rozwoju usług kulturalnych	31
5.1.4	Dostępność i poziom rozwoju usług technicznych.....	34
5.2	Zróżnicowanie dostępności i poziomu rozwoju usług publicznych w układzie gmin 41	
5.2.1	Dostępność i poziom rozwoju usług edukacyjnych.....	41
5.2.2	Dostępność i poziom rozwoju usług ochrony zdrowia i opieki społecznej (medycznych)	44
5.2.3	Dostępność i poziom rozwoju usług kulturalnych	47
5.2.4	Dostępność i poziom rozwoju usług technicznych.....	50
5.3	Zróżnicowanie dostępności i poziomu rozwoju usług publicznych w układzie miasto-wieś	54
6	Rekomendacje dla „Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego do 2020 roku” odnośnie poprawy dostępności usług.....	65
	Literatura	67
	Spis rycin.....	68
	Spis tabel	69

1 Cel i zakres opracowania

Analiza dostępności usług, w tym zwłaszcza usług publicznych, jest ważnym elementem określającym poziom rozwoju społecznego regionu oraz jakość życia jego mieszkańców.

Celem opracowania jest charakterystyka dostępności usług publicznych w województwie wielkopolskim. Opracowanie składa się z następujących części:

(1) analizy zróżnicowania dostępności wybranych usług publicznych w Polsce w układzie regionalnym, w celu ukazania pozycji województwa wielkopolskiego na tle innych województw w Polsce,

(2) charakterystyki zróżnicowania wewnętrznego dostępności usług publicznych w województwie wielkopolskim w układzie powiatów (NTS4),

(3) analizy zróżnicowania wewnętrznego dostępności usług publicznych w województwie wielkopolskim w układzie gmin (NTS5),

(4) charakterystyki różnic w dostępności do usług publicznych w województwie wielkopolskim w układzie miasto – wieś¹

Analiza dostępności usług publicznych w układzie powiatów i gmin Wielkopolski prowadzi do wyznaczenia obszarów o ograniczonym dostępie do usług publicznych i została zakończona rekomendacjami działań w kierunku poprawy ich dostępności.

W opracowaniu wykorzystane zostały między innymi dane statystyczne Głównego Urzędu Statystycznego dostępne w Banku Danych Lokalnych, dane z raportów monitoringu usług publicznych SAS oraz innych dostępnych raportów i opracowań dotyczących poziomu rozwoju i dostępności usług. Zakres czasowy analizy obejmuje rok 2009². Analizę przeprowadzono przy wykorzystaniu różnych metod, m.in. przy zastosowaniu wskaźników poziomu rozwoju usług, koncentracji przestrzennej oraz dostępności.

---

¹ Analizę dostępności usług publicznych na wsi prowadzono w oparciu o dane statystyczne dotyczące gmin wiejskich oraz terenów wiejskich gmin miejsko-wiejskich

² W odniesieniu do analizy w układzie regionalnym wprowadzono również dane z 2002r. w celu ukazania ogólnych tendencji rozwoju usług publicznych w Wielkopolsce na tle innych regionów

2 Ustalenia terminologiczne

Usługami publicznymi są usługi związane z dostarczaniem dóbr publicznych, charakteryzujące się niemożliwością wykluczenia jakiegokolwiek członka społeczeństwa z ich konsumpcji. Dobra publiczne to takie dobra, które służą zbiorowości lokalnej lub całemu społeczeństwu i powstają przy wykorzystywaniu funduszy publicznych (Flejterski i inni, 2005, s.454).

W literaturze przedmiotu występują zróżnicowane poglądy na temat usług publicznych. Pod tym pojęciem rozumie się system usług komunalnych, społecznych i administracyjnych, który jest skierowany na zaspakajanie potrzeb społeczności lokalnych, w którą ważną rolę odgrywają organy administracji rządowej i samorządowej (Dziarski, Kłosowski 2003). Ze względu na podmiot odpowiedzialny za świadczenie danego rodzaju usług możemy wyróżnić usługi publiczne wykonywane przez szczebel wyższy (administracja rządowa) i usługi realizowane przez szczebel niższy (administracja władz lokalnych). Zadania wykonywane przez wyższy szczebel mają charakter centralny i dotyczą obrony narodowej, polityki zagranicznej, bezpieczeństwa, funkcjonowania administracji. Zadania wykonywane przez niższy szczebel dotyczą w szczególności edukacji, kultury, opieki zdrowotnej i wywozu odpadów. Usługi publiczne mogą być realizowane przez władze publiczną i jej organy lub też zlecane do wykonania innym podmiotom (Flejterski i inni, 2005).

Ze względu na rodzaj świadczonych usług publicznych wyróżnia się:

(1) usługi publiczne o charakterze administracyjnym

(2) usługi publiczne o charakterze społecznym

- oświata i wychowanie oraz szkolnictwo różnych szczebli
- ochrona zdrowia i opieka społeczna
- kultura i rekreacja
- bezpieczeństwo publiczne

(3) usługi publiczne o charakterze technicznym (komunalne)

- transport
- gospodarka wodna
- gospodarka odpadami
- zaopatrzenie w energię i inne media

Charakterystykę podziału usług publicznych przedstawia Tabela 1.

Tabela 1 Podział usług publicznych.

Usługi publiczne		
Usługi administracyjne	Usługi społeczne	Usługi komunalne
- są to usługi bezpośrednio związane z wykonywaniem funkcji władczych, administracyjnych na rzecz społeczeństwa, - usługi administracyjne opierają się na wykonywaniu funkcji administracyjnych, stanowią czynności wykonywane z urzędu lub na wniosek obywatela np. wydawanie pozwoleń, dowodów osobistych, metryk urodzenia, wpisów rejestracyjnych lub publikacji prawa miejscowego	- są nakierowane na rozwój społeczeństwa i zaspokojenie potrzeb społecznych - są związane zaspokajaniem podstawowych potrzeb takich jak bezpieczeństwo, mieszkalnictwo, pomoc społeczna, oświata, edukacja, kultura, zdrowie	- mają charakter techniczny, są związane z infrastrukturą, jej utrzymaniem i dostępnością do niej, zarządzaniem jej zasobami - dotyczą infrastruktury wodno-kanalizacyjnej, zaopatrzenia w energię i ciepło, gospodarki odpadami, utrzymania dróg i transportu zbiorowego, utrzymania czystości i porządku, zieleni cmentarzy itp.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Flejterski i inni (2005).

Dostępność może być analizowana w różnych aspektach: ekonomicznym, społecznym i przestrzennym. W niniejszym opracowaniu analizuje się dostępność usług publicznych w ujęciu przestrzennym i społecznym. Dostępność przestrzenną można zdefiniować, jako łatwość osiągnięcia miejsca lub funkcji z innego miejsca/miejsc wyrażoną dystansem do pokonania, kosztem transportu lub czasem podróży (Guzik, 2003). Ze względu na dostępność danych, w analizie wykorzystano mierniki dostępności przestrzennej (obliczane, jako liczba placówek usługowych na 1km² powierzchni) oraz dostępności społecznej (liczba placówek w przeliczeniu na liczbę mieszkańców)³. Analiza dostępności usług publicznych w niniejszym opracowaniu prowadzona jest w podziale na usługi społeczne (w tym edukacyjne, ochrony zdrowia i opieki społecznej i kulturalne) oraz techniczne.

³ Na podstawie tych wskaźników dokonuje się analizy koncentracji przestrzennej usług publicznych, która pozwala pośrednio wnioskować o dystansie, jaki należy pokonać w celu realizacji usługi.

3 Metody analizy

Analizę poziomu rozwoju i dostępności usług publicznych przeprowadzono w podziale na w/w typy usług w oparciu o mierniki zaprezentowane w tabeli 2.

Tabela 2. Mierniki wykorzystane w analizie

Usługi publiczne	Rodzaj usług	Miernik
1. Usługi administracyjne		1.1.1. odsetek osób poszukujących informacji na stronach internetowych urzędów i administracji publicznych (NTS2) ⁴ , 1.1.2. udział osób pobierających formularze ze stron internetowych urzędów i instytucji publicznych (NTS2)
2. Usługi społeczne	2.1. Edukacja	2.1.1. liczba szkół podstawowych na 1 km ² (dostępność przestrzenna) (NTS 4,5) 2.1.2. liczba szkół gimnazjalnych na 1 km ² (dostępność przestrzenna) (NTS 4,5) 2.1.3. liczba liceów ogólnokształcących na 1 km ² (dostępność przestrzenna) (NTS 4,5) 2.1.4. liczba szkół zawodowych na 1 km ² (dostępność przestrzenna) (NTS 4,5) 2.1.5. liczba szkół podstawowych na 10 tys. mieszkańców w wieku 7-12 (dostępność społeczna) (NTS 4,5) 2.1.6. liczba szkół gimnazjalnych na 10 tys. mieszkańców w wieku 13-15 (dostępność społeczna) (NTS 4,5) 2.1.7. odsetek dzieci w wieku 3-6 lat uczęszczających do przedszkoli (NTS 4,5) 2.1.8. udział % szkół wyposażonych w komputery przeznaczone do użytku uczniów z dostępem do Internetu (NTS 4,5) 2.1.9. liczba uczniów gimnazjów przypadających na 1 komputer z dostępem do Internetu przeznaczony do użytku uczniów (NTS 2) 2.1.10. liczba studentów szkół wyższych na 10 tys. mieszkańców (NTS 2)

⁴ w nawiasach zaznaczono poziomy NTS, w których wykorzystano wskaźniki

	2.2. Ochrona zdrowia i opieka społeczna	2.2.1. liczba mieszkańców na 1 aptekę (NTS 4,5) 2.2.2. liczba mieszkańców na 1 lekarza (NTS 4) 2.2.3. liczba mieszkańców na 1 dentystę (NTS 4) 2.2.4. liczba mieszkańców na 1 pielęgniarkę (NTS 4) 2.2.5. liczba mieszkańców na 1 położną (NTS 4) 2.2.6. zakłady opieki zdrowotnej na 1 tys. mieszkańców (NTS 4,5) 2.2.7. placówki stacjonarnej opieki społecznej na 1 tys. mieszkańców (NTS 4) 2.2.8. miejsca w placówkach stacjonarnej opieki społecznej na 1 tys. mieszkańców (NTS 4,5) 2.2.9. liczba łóżek w szpitalach ogólnych na 10 tys. mieszkańców (NTS 2, 4) 2.2.10. liczba miejsc w żłobkach i oddziałach żłobkowych na 1 tys. dzieci w wieku 0-3 (NTS 4) 2.2.11. liczba porad lekarskich na 1000 mieszkańców (NTS 5)
	2.3. Kultura i rekreacja	2.3.1. liczba muzeów na 10 tys. mieszkańców (NTS 4) 2.3.2. imprezy oświatowe w muzeach na 10 tys. mieszkańców (NTS 4) 2.3.3. liczba miejsc w kinach stałych na 10 tys. mieszkańców (NTS 4) 2.3.4. liczba imprez kulturalnych na 10 tys. mieszkańców (NTS 4, 5) 2.3.5. księgozbiór bibliotek na 10 tys. mieszkańców (NTS 2,4,5) 2.3.6. liczba obiektów sportowych na 100km ² (NTS 2, 4, 5) 2.3.7. liczba ośrodków kultury na 10 tys. ludności (NTS 2)
3. Usługi techniczne	3.1. Transport	3.1.1. gęstość sieci dróg gminnych o nawierzchni twardej na 100km ² (NTS 4) 3.1.2. gęstość sieci dróg gminnych o nawierzchni twardej ulepszonej na 100km ² (NTS 4) 3.1.3. gęstość sieci dróg powiatowych o nawierzchni twardej na 100km ² (NTS 4) 3.1.4. gęstość sieci dróg powiatowych o nawierzchni twardej ulepszonej na 100km ² (NTS 4) 3.1.5. wskaźnik dostępności komunikacyjnej (odsetek miejscowości w danej gminie posiadającej połączenia autobusowe) (NTS 5)

	3.2. Gospodarka wodna, zaopatrzenie w energię i inne media oraz gospodarka odpadami	3.2.1. odsetek korzystających z sieci wodociągowej (NTS 4, 5) 3.2.2. odsetek korzystających z sieci kanalizacyjnej (NTS 4, 5) 3.2.3. odsetek korzystających z sieci gazowej (NTS 4, 5) 3.2.4. gęstość sieci czynnej kanalizacji na 100km ² (NTS 4, 5) 3.2.5. gęstość sieci gazowej czynnej na 100 km ² (NTS 4, 5) 3.2.6. udział odpadów poddanych odzyskowi (NTS 4)
--	--	--

Źródło: Opracowanie własne

Analizę poziomu rozwoju i dostępności usług publicznych przeprowadzono przy wykorzystaniu syntetycznego wskaźnika Perkala w następującej postaci (Runge, 2007, s. 214):

$$W_s = \frac{\sum_{j=1}^p y_{ij}}{p}$$

gdzie

W_s - wskaźnik syntetyczny

j - 1, 2, ..., p ,

p - liczba uwzględnionych cech,

y_{ij} - standaryzowana wartość j -tej cechy dla i -tego obiektu

Standaryzację dla stymulant przeprowadzono w oparciu o formułę:

$$y_{ij} = \frac{x_{ij} - \bar{x}}{S_j}$$

gdzie:

y_{ij} - standaryzowana wartość j -tej cechy dla i -tego obiektu,

x_{ij} - wartość j -tej cechy dla i -tego obiektu,

$\bar{x}$ - średnia arytmetyczna wartości j -tej cechy,

S_j - odchylenie standardowe wartości j -tej cechy.

Dla cech mających charakter destymulant (2.1.9, 2.2.1. do 2.2.5.) wartości wskaźników standaryzowano przy wykorzystaniu formuły:

$$y_{ij} = \frac{\bar{x} - x_{ij}}{S_j}$$

Standaryzacja wartości wskaźników doprowadziła do uzyskania macierzy zmiennych standaryzowanych, które wykorzystano przy obliczaniu wskaźników syntetycznych (W_s). Na podstawie rozpiętości wartości wskaźników syntetycznych określono skalę zróżnicowania występującego w poziomie rozwoju i dostępności usług publicznych w gminach i powiatach województwa wielkopolskiego oraz w układzie miasto-wieś. Wskaźnik Perkala obliczono zarówno dla całego zbioru cech, jak i w układzie najważniejszych klas usług publicznych: usług edukacyjnych, usług ochrony zdrowia, usług kulturalnych (usługi społeczne), usług komunalnych (technicznych).

4 Poziom rozwój i dostępność usług publicznych województwa wielkopolskiego na tle kraju

Analizę poziomu rozwoju usług publicznych w województwie wielkopolskim prowadzi się na podstawie wybranego zestawu wskaźników uwzględniających wszystkie wydzielone typy usług publicznych: administracyjne, społeczne i techniczne.

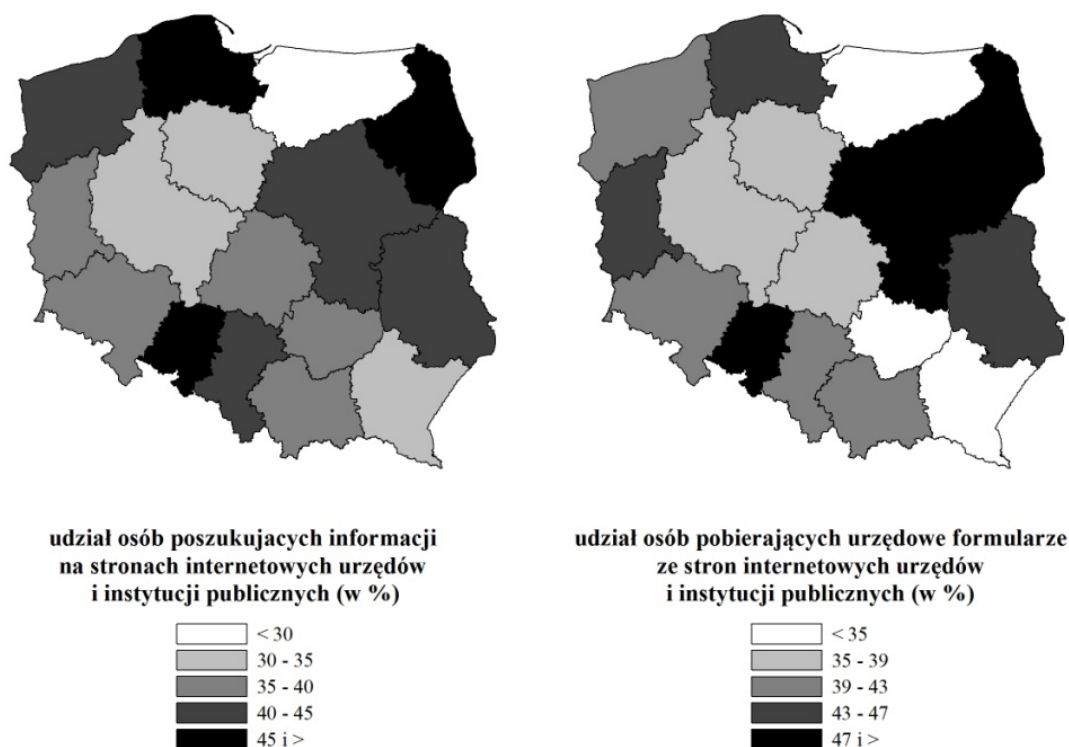
4.1 Usługi administracyjne

W analizie usług administracyjnych posłużono się wskaźnikami dotyczącymi dostępności usług elektronicznej administracji⁵. Wykorzystano następujące wskaźniki: odsetek osób poszukujących informacji na stronach internetowych urzędów i administracji publicznych oraz udział osób pobierających formularze ze stron internetowych urzędów i instytucji publicznych.

---

⁵ Badanie dostępności do urzędów administracji samorządowej (które świadczą usługi administracyjne) w oparciu o publikowane dane statystyczne nie miałyby sensu, ze względu na to, że są one zlokalizowane w każdej gminie.

Rysunek 1. Poziom wykorzystania usług e-administracji przez obywateli w układzie regionalnym kraju w 2009 r.

Źródło: Dominiak, Perdał 2011

W 2009r. wykorzystanie usług elektronicznych w kontaktach z administracją publiczną w Wielkopolsce kształtowało się poniżej średniej krajowej. Zarówno odsetek osób poszukujących informacji na stronach internetowych urzędów, jak i udział pobierających urzędowe formularze ze stron urzędów kształtowały się poniżej przeciętnej krajowej (więcej patrz Dominiak, Perdał 2011).

4.2 Usługi społeczne:

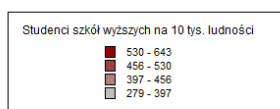
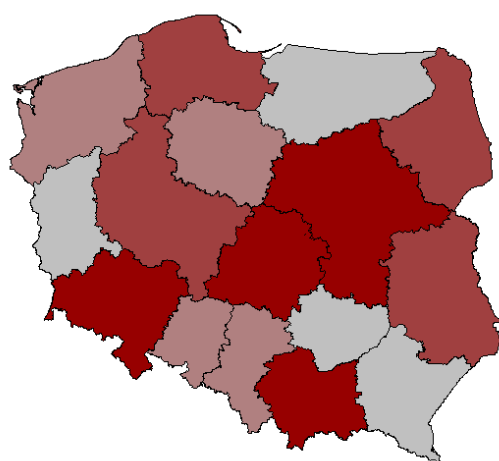
W analizie usług społecznych wykorzystano następujące wskaźniki:

w zakresie:

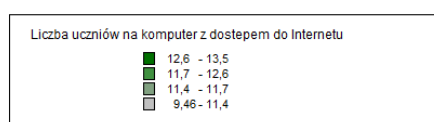
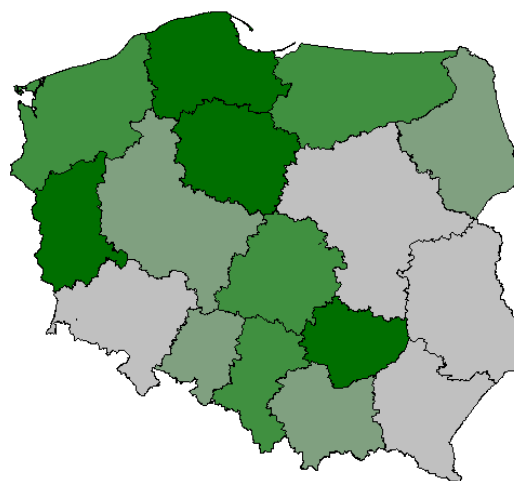
- **usług edukacyjnych:** uczniowie gimnazjum przypadający na 1 komputer z dostępem do Internetu przeznaczony do użytku uczniów oraz studenci szkół wyższych na 10 tys. ludności.
- **usług opieki zdrowotnej:** liczba ludności na 1 łóżko szpitalne.
- **usług kulturalnych:** księgozbiór bibliotek na 1000 ludności oraz liczba ośrodków kultury na 10 tys. ludności.

Dostępność do usług edukacyjnych zarówno niższego szczebla (gimnazja) jak i wyższego szczebla (szkoły wyższe) kształtowała się zasadniczo na poziomie średniej krajowej. Wskaźnik dostępu do nowoczesnych usług edukacyjnych w gimnazjach mierzony liczbą uczniów przypadających na 1 komputer z dostępem do Internetu w 2009r. w województwie wielkopolskim wynosił 11,4 (dla Polski wartość tego wskaźnika była zbliżona i wynosiła 11,5).

Rysunek 2. Studenci szkół wyższych na 10 tys. ludności w 2009r.

Rysunek 3. Liczba uczniów gimnazjów na 1 komputer z dostępem do Internetu w 2009r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS www.stat.gov.pl

W 2009r. liczba studentów szkół wyższych na 10 tys. ludności kształtowała się w przedziale od 279 w województwie lubuskim do 643 w województwie małopolskim. Wartość wskaźnika w Wielkopolsce wynosiła 497 i była nieco wyższa od średniej wartości dla Polski (493). W porównaniu z 2003r. wartość wskaźnika uległa zwiększeniu z 455 do 497.

Tabela 3. Studenci szkół wyższych na 10 tys. ludności w latach 2003-2009 w Polsce w ujęciu regionalnym.

Jednostka terytorialna	Studenci szkół wyższych na 10 tys. ludności	
	2003	2009
POLSKA	483	493
ŁÓDZKIE	479	530
MAZOWIECKIE	675	639
MAŁOPOLSKIE	545	643
ŚLĄSKIE	425	403
LUBELSKIE	461	488
PODKARPACKIE	369	356
PODLASKIE	420	456
ŚWIĘTOKRZYSKIE	441	376
LUBUSKIE	390	279
WIELKOPOLSKIE	455	497
ZACHODNIOPOMORSKIE	519	450
DOLNOŚLĄSKIE	554	600
OPOLSKIE	348	397
KUJAWSKO-POMORSKIE	403	411
POMORSKIE	417	474
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	412	367

Źródło: Bank danych lokalnych GUS www.stat.gov.pl

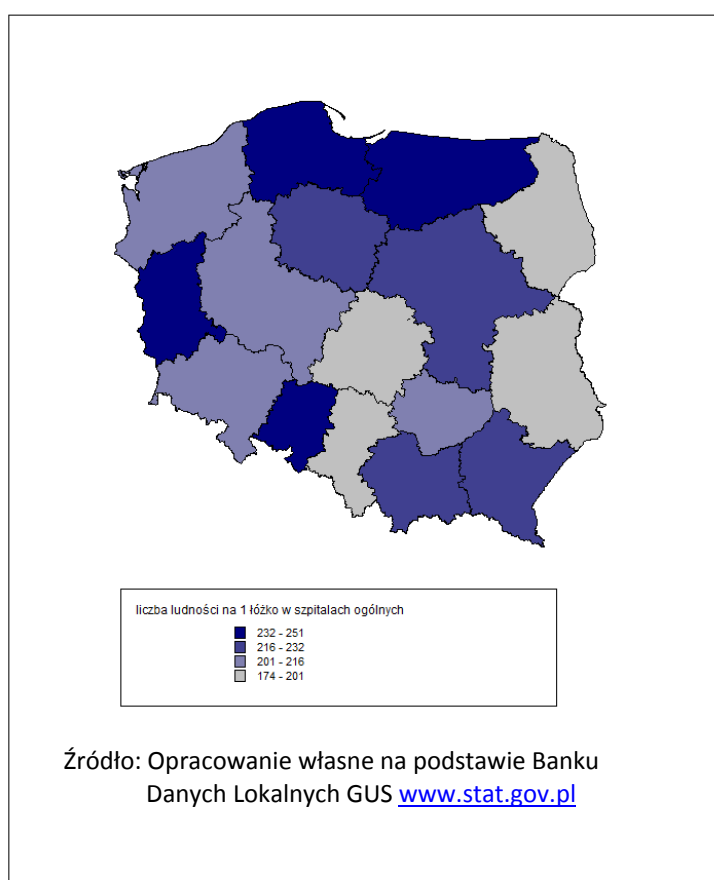
Tabela 4. Liczba ludności na 1 łóżko w szpitalach ogólnych w 2009r. w Polsce w ujęciu regionalnym.

Jednostka terytorialna	liczba ludności na łóżko w szpitalach ogólnych	
	2002	2009
POLSKA	203	209
ŁÓDZKIE	180	187
MAZOWIECKIE	213	217
MAŁOPOLSKIE	221	229
ŚLĄSKIE	169	174
LUBELSKIE	187	188
PODKARPACKIE	239	216
PODLASKIE	185	191
ŚWIĘTOKRZYSKIE	217	201
LUBUSKIE	210	232
WIELKOPOLSKIE	208	214
ZACHODNIOPOMORSKIE	203	213
DOLNOŚLĄSKIE	192	207
OPOLSKIE	225	232
KUJAWSKO-POMORSKIE	223	229
POMORSKIE	236	251
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	231	236

Źródło: Bank danych lokalnych GUS www.stat.gov.pl

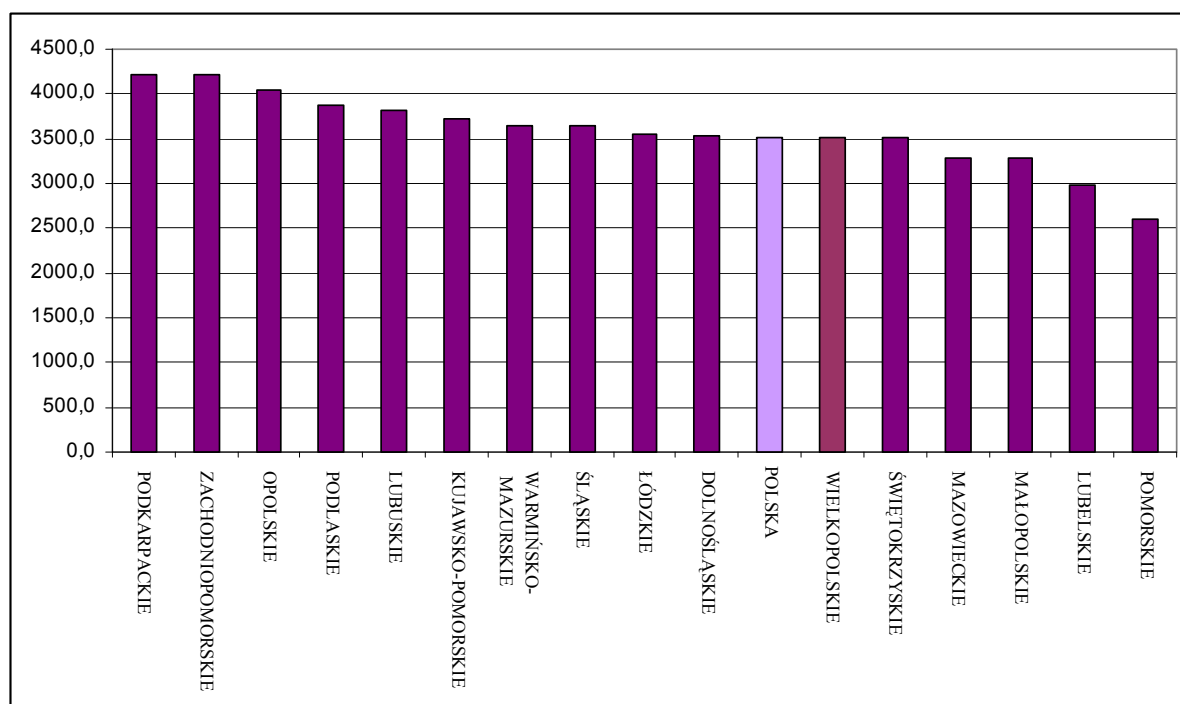
W 2009r. wskaźnik dostępności opieki medycznej mierzony liczbą ludności przypadającą na 1 łóżko szpitalne kształtowała się w województwie wielkopolskim na poziomie 214, i był wyższy od przeciętnej wartości dla Polski (209). W porównaniu z 2002r., notuje się niekorzystną tendencję zwiększania się liczby mieszkańców Wielkopolski w przeliczeniu na liczbę łóżek szpitalnych- w badanym okresie wartość analizowanego wskaźnika uległa zwiększeniu z 208 do 214.

Rysunek 4. Liczba ludności na 1 łóżko szpitalne w 2009r w Polsce w ujęciu regionalnym

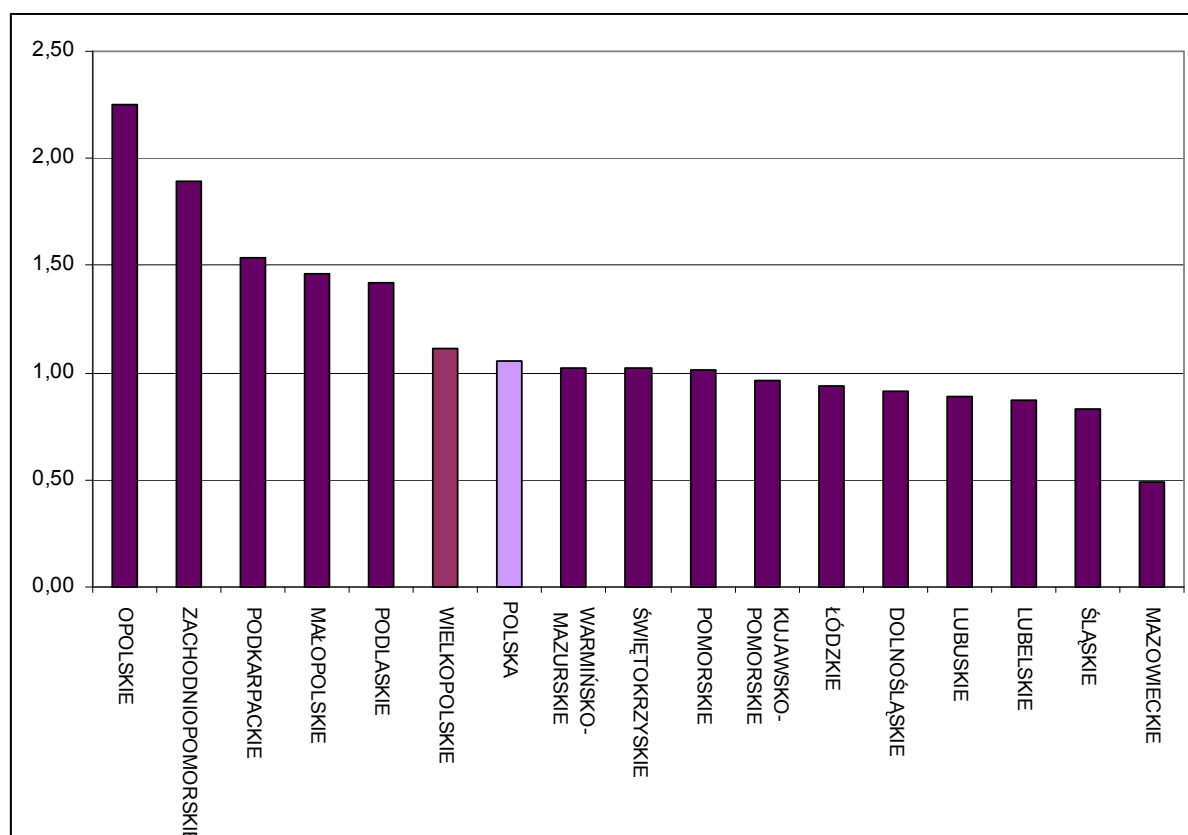
Dostępność usług publicznych w zakresie usług kulturalnych, podobnie jak w przypadku usług społecznych, oscyluje w granicach średniej wartości dla Polski, zarówno w przypadku wskaźnika liczby ośrodków kultury, klubów i świetlic w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców, którego wartość w Wielkopolsce wynosiła 11,1 (średnia dla Polski – 11,1), jak i w zakresie wielkości księgozbioru bibliotek przypadającego na 10 tys. ludności wynoszącego 3,5 tys. (średnia dla Polski – 3,5 tys.).

Rysunek 5. Księgozbiór bibliotek na 1000 ludności w 2009r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych www.stat.gov.pl

Rysunek 6. Liczba ośrodków kultury na 10 tys. ludności w 2009r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych www.stat.gov.pl

4.3 Usługi techniczne:

W analizie usług technicznych wykorzystano następujące wskaźniki:

w zakresie:

- **zaopatrzenia w media:** odsetek gospodarstw domowych z dostępem do sieci gazowej, wodociągowej oraz kanalizacyjnej;
- **usług transportowych:** miejsca w środkach komunikacji miejskiej na 1000 ludności miast obsługiwanych przez komunikację oraz długość dróg o twardej nawierzchni na 100km².

Tabela 5. Odsetek gospodarstw domowych z dostępem do sieci gazowej, wodociągowej, kanalizacyjnej w 2009r.

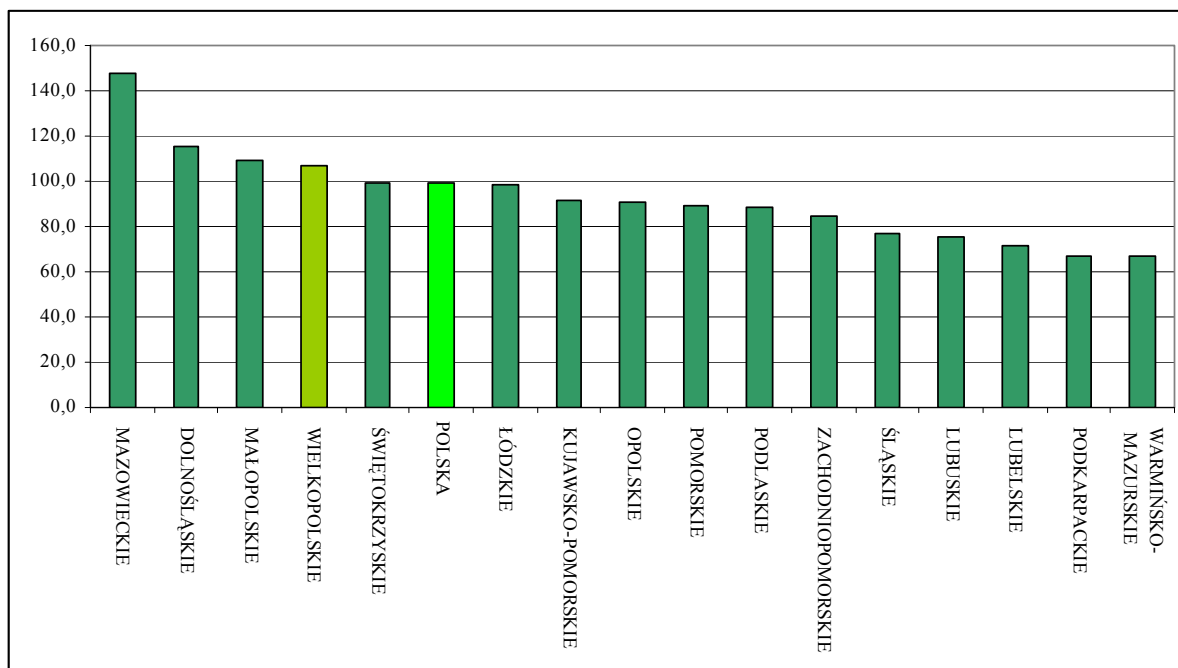
	Odsetek gospodarstw domowych z dostępem do sieci		
	wodociągowej	kanalizacyjnej	gazowej
	%	%	%
Polska	87,2	61,5	52,6
Dolnośląskie	91,4	67,8	63,1
kujawsko-pomorskie	90,6	63,9	44,8
Lubelskie	80,6	46,6	39
Lubuskie	89,2	62,8	52,5
łódzkie	89,5	58,6	39,7
małopolskie	75,3	51,9	63,3
Mazowieckie	83,1	60,9	54,9
Opolskie	94,5	58,7	41,5
Podkarpackie	75,5	54,9	71,8
Podlaskie	87,4	60	27,1
Pomorskie	92,6	74,9	51,1
śląskie	93,3	68,6	61,6
świętokrzyskie	83,5	46,7	36,5
warmińsko-mazurskie	88,7	65,7	44
Wielkopolskie	92,4	60,4	47,7
zachodniopomorskie	93,3	74,5	60,7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS www.stat.gov.pl

W 2009r. 92,4% gospodarstw domowych w Wielkopolsce posiadała dostęp do sieci wodociągowej. Wartość tego wskaźnika była wyższa niż przeciętna w kraju o 5 punktów procentowych. Nieco gorzej sytuacja przedstawiała się w zakresie dostępności do sieci gazowej i kanalizacyjnej. Odsetek gospodarstw domowych w województwie

wielkopolskim z dostępem do sieci gazowej wynosił 47,7% i był niższy od średniej wartości tego wskaźnika w kraju (52,6%). Udział gospodarstw domowych z dostępem do z sieci kanalizacyjnej wynosił odpowiednio: 60,4% dla Wielkopolski i 61,5% dla Polski.

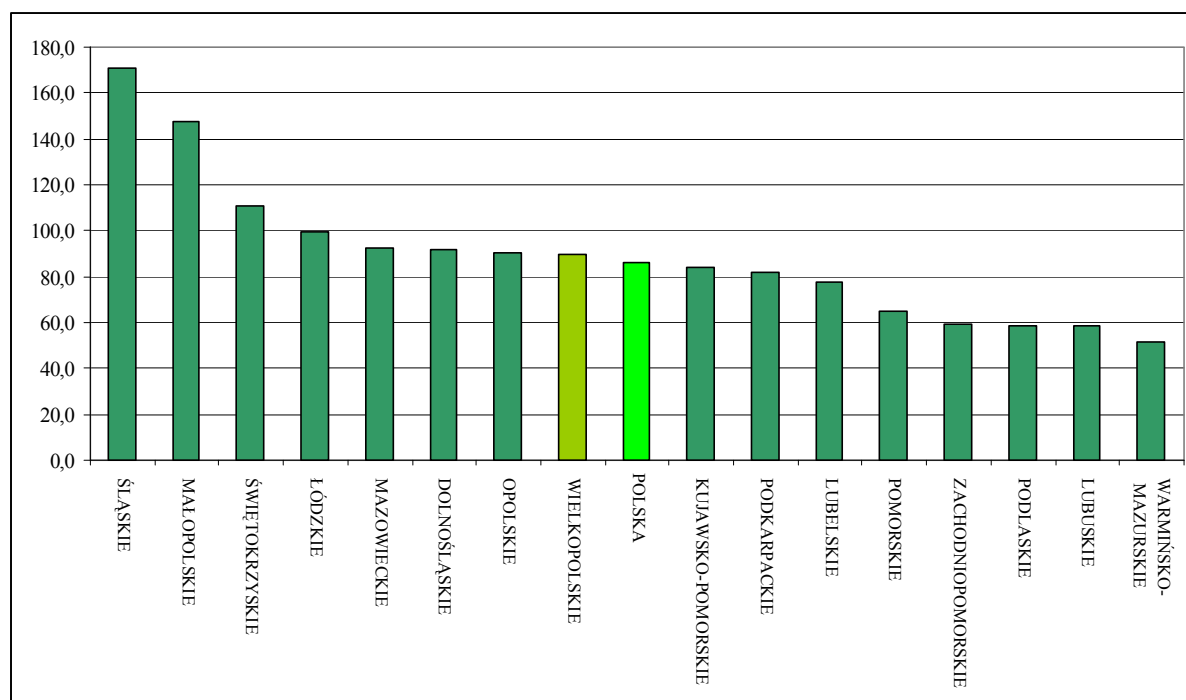
Rysunek 7. Miejsca w środkach komunikacji miejskiej na 1000 ludności miast obsługiwanych przez komunikację

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych www.stat.gov.pl

Rysunek 8. Długość dróg o twardej nawierzchni na 100km².

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych www.stat.gov.pl

Znacznie korzystniej kształtuje się w województwie wielkopolskim sytuacja w zakresie komunikacji miejskiej i infrastruktury drogowej. Dostępność do środków komunikacji publicznej mierzona liczbą miejsc w wozach komunikacji miejskiej na 1000 ludności miast obsługiwanych przez komunikację, w 2008r. w Wielkopolsce wynosiła 107. Daje to Wielkopolsce czwarte miejsce w Polsce, po województwach: mazowieckim, dolnośląskim i małopolskim. Wartość wskaźnika długości dróg o twardej nawierzchni w przeliczeniu na 100 km² w 2009r. wynosiła 89,7 km i była wyższa od przeciętnej wartości analizowanego wskaźnika obliczonego dla Polski (85km). Dla porównania w tabeli 6 zamieszczono wartości wskaźników dostępności drogowej i kolejowej obliczone jako stosunek długości dróg o nawierzchni twardej do pierwiastka z iloczynu liczby ludności województwa i jego powierzchni.

Tabela 6. Wskaźniki dostępności infrastruktury technicznej w Polsce w latach 2002-2009 w ujęciu wojewódzkim

Jednostka terytorialna	dostępność i infrastruktura techniczna					
	odsetek gospodarstw domowych korzystających z sieci kanalizacyjnej	wskaźnik dostępności drogowej	wskaźnik dostępności kolejowej	odsetek gospodarstw domowych korzystających z sieci kanalizacyjnej	wskaźnik dostępności drogowej	wskaźnik dostępności kolejowej
	2002			2009		
Dolnośląskie	64,800	0,094	0,008	67,800	0,094	0,007
Kujawsko-pomorskie	59,200	0,127	0,007	63,900	0,131	0,007
Lubelskie	43,000	0,126	0,005	46,600	0,131	0,005
Lubuskie	58,900	0,109	0,008	62,800	0,107	0,008
Łódzkie	55,000	0,109	0,005	58,600	0,112	0,005
Małopolskie	45,700	0,127	0,005	51,900	0,126	0,005
Mazowieckie	55,500	0,114	0,004	60,900	0,117	0,004
Opolskie	50,100	0,112	0,009	58,700	0,106	0,009
Podkarpackie	44,500	0,093	0,005	54,900	0,094	0,005
Podlaskie	55,300	0,123	0,005	60,000	0,129	0,005
Pomorskie	71,300	0,099	0,007	74,900	0,101	0,006
Śląskie	65,500	0,103	0,010	68,600	0,106	0,009
Świętokrzyskie	41,100	0,133	0,006	46,700	0,138	0,006
warmińsko-mazurskie	62,100	0,116	0,007	65,700	0,115	0,007
Wielkopolskie	54,700	0,125	0,007	60,400	0,126	0,006
zachodniopomorskie	72,100	0,091	0,006	74,500	0,092	0,006

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS www.stat.gov.pl

Wnioski

Przeprowadzona analiza dostępności wybranych usług publicznych w województwie wielkopolskim prowadzi do następujących wniosków:

- (1) w Wielkopolsce notuje się stosunkowo niski w porównaniu ze średnią krajową stopień wykorzystania usług elektronicznej administracji
- (2) w zakresie dostępności do usług edukacyjnych oraz kulturalnych, sytuacja województwa wielkopolskiego nie odbiega od przeciętnej w kraju, nieco wyższe od przeciętnej wartości wskaźnika odnotowano jedynie w przypadku szkolnictwa wyższego,
- (3) w Wielkopolsce stwierdza się nieco wyższy od średniej krajowej poziom dostępności do usług szpitalnych. Jednocześnie odnotowano utrzymującą się niekorzystną

tendencję do zwiększania się wartości wskaźnika liczby mieszkańców na 1 łóżko szpitalne w ostatnich latach. Proces ten dotyczy całego kraju.

- (4) w odniesieniu do usług technicznych notuje się niższe od średnich krajowych wskaźniki dostępności do sieci gazowej i kanalizacyjnej. Znacznie lepiej sytuacja przedstawia się w przypadku dostępności do sieci wodociągowej. Województwo wielkopolskie charakteryzuje się też wyższymi od przeciętnych w kraju wartościami wskaźników gęstości dróg o nawierzchni twardej oraz dostępności do usług komunikacji miejskiej.

5 Zróżnicowanie poziomu rozwoju i dostępności usług publicznych w województwie wielkopolskim

5.1 Zróżnicowanie poziomu rozwoju i dostępności usług publicznych w układzie powiatów

W analizie zróżnicowania dostępności usług publicznych w województwie wielkopolskim w układzie powiatów wykorzystano następujące wskaźniki:

- usługi społeczne: 2.1.1-2.1.8 (edukacyjne), 2.2.1-2.2.10 (ochrony zdrowia i opieki społecznej), 2.3.1-2.3.6 (kulturalne)
- usługi techniczne: 3.1.1-3.1.4 (transportowe), 3.2.1-3.2.6 (gospodarka komunalna) (patrz tabela 2)

Rysunek 9. Podział administracyjny województwa wielkopolskiego

Źródło: Opracowanie własne

W oparciu o wyżej wymienione wskaźniki poziomu rozwoju i dostępności usług publicznych, skonstruowano wskaźniki syntetyczne dostępności usług: edukacyjnych, ochrony zdrowia i opieki społecznej, kulturalnych oraz technicznych oraz ogólny syntetyczny wskaźnik dostępności. Na podstawie wartości tych wskaźników wyróżniono następujące klasy dostępności usług publicznych:

- **A** – klasa charakteryzująca się najwyższym w Wielkopolsce poziomem rozwoju i dostępności usług publicznych,
- **B** - klasa charakteryzująca się ponadprzeciętnym poziomem rozwoju i dostępności do usług publicznych w Wielkopolsce,
- **C** – klasa przeciętnego poziomu rozwoju i przeciętnej dostępności do usług publicznych w Wielkopolsce,
- **D** – klasa niskiego poziomu rozwoju i ograniczonej dostępności do usług publicznych w Wielkopolsce,
- **E** – klasa charakteryzująca się najniższym poziomem rozwoju najniższym poziomem dostępności do usług publicznych w Wielkopolsce.

Wyniki analizy przedstawia tabela 7.

Do klasy A (o najwyższym poziomie rozwoju i najwyższym stopniu dostępności do usług publicznych) zaliczono wszystkie cztery miasta na prawach powiatu w Wielkopolsce: Poznań, Leszno, Kalisz i Konin. Wartości wskaźnika syntetycznego dostępności usług publicznych w tej klasie kształtowały się w przedziale od 0,7 dla Konina do 1,7 w Lesznie i 1,8 w Poznaniu.

Do klasy B (o ponadprzeciętnym poziomie rozwoju oraz dostępności do usług publicznych) zaliczono dziewięć powiatów. Wartości syntetycznego wskaźnika dostępności do usług publicznych wynoszą od 0 do 0,24. W klasie tej wyróżnia się powiat gostyński, dla którego wartość wskaźnika syntetycznego jest najwyższa wśród powiatów ziemskich i wynosi 0,24. Za nim plasują się powiaty krotoszyński i pleszewski ($W_s=1,0$), a następnie międzychodzki i słupecki, w których wartość wskaźnika syntetycznego oscyluje w granicach 0,5. Dla pozostałych czterech powiatów z tej klasy wartości wskaźników syntetycznych wynosi 0.

W skład klasy C wchodzi siedem powiatów, które charakteryzują się przeciętnym poziomem rozwoju i przeciętną dostępnością do usług publicznych. Wartości W_s kształtują

się w tej klasie w przedziale od -0,5 do -0,19. Są to następujące powiaty: ostrowski, kolski, ostrzeszowski, gnieźnieński, czarnkowsko-trzcianecki, średzki i kościański.

Tabela 7. Wartości wskaźników syntetycznych dostępności usług publicznych w powiatach Wielkopolski

Powiat	Wartość wskaźnika syntetycznego W_s	Klasa dostępności
Powiat koniński	-0,79	E
Powiat kaliski	-0,64	E
Powiat leszczyński	-0,54	E
Powiat złotowski	-0,36	E
Powiat turecki	-0,35	E
Powiat grodziski	-0,33	E
Powiat obornicki	-0,28	D
Powiat poznański	-0,28	D
Powiat wągrowiecki	-0,24	D
Powiat szamotulski	-0,22	D
Powiat kępiński	-0,21	D
Powiat wrzesiński	-0,21	D
Powiat nowotomyski	-0,20	D
Powiat wolsztyński	-0,20	D
Powiat chodzieski	-0,20	D
Powiat kościański	-0,16	C
Powiat średzki	-0,14	C
Powiat czarnkowsko-trzcianecki	-0,14	C
Powiat gnieźnieński	-0,12	C
Powiat ostrzeszowski	-0,11	C
Powiat kolski	-0,10	C
Powiat ostrowski	-0,05	C
Powiat rawicki	0,00	B
Powiat jarociński	0,00	B
Powiat śremski	0,01	B
Powiat pilski	0,01	B
Powiat słupecki	0,05	B
Powiat międzychodzki	0,05	B
Powiat pleszewski	0,09	B
Powiat krotoszyński	0,10	B
Powiat gostyński	0,24	B
Powiat m.Konin	0,70	A
Powiat m.Kalisz	1,14	A
Powiat m.Leszno	1,74	A
Powiat m.Poznań	1,78	A

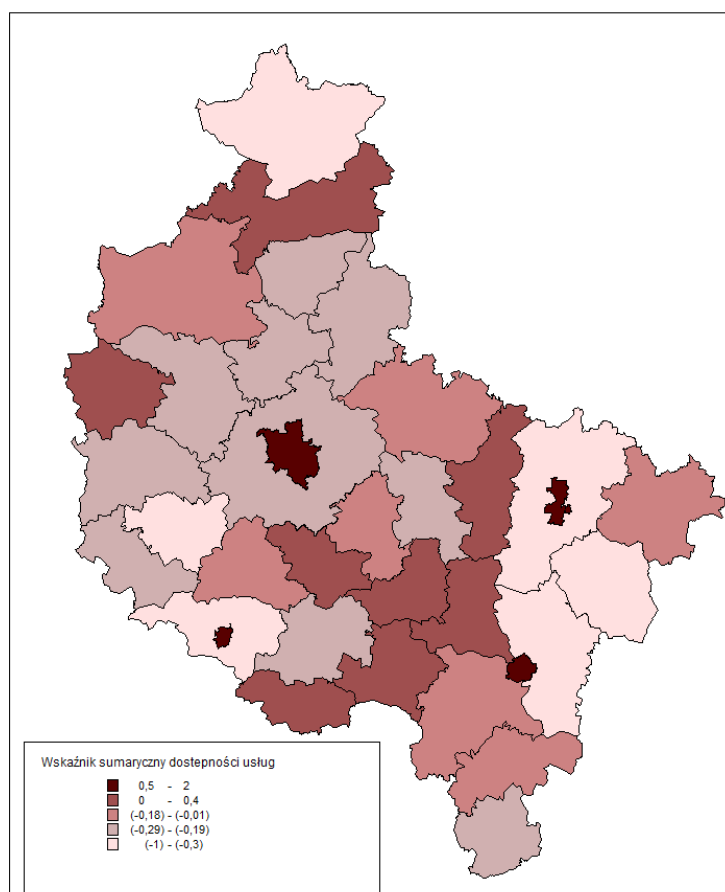
* w klasyfikacji powiatów uwzględniono wpływ wysokich wartości wskaźników syntetycznych dla Poznania i Leszna, stąd, mimo iż wskaźniki przyjmują wartości ujemne, zaliczono je do klasy przeciętnej dostępności do usług publicznych.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS www.stat.gov.pl

W klasie D cechującej się niskim poziomem rozwoju oraz ograniczoną dostępnością usług publicznych, znalazły się powiaty: chodzieski, wolsztyński, nowotomyski, wrzesiński, kępiński, szamotulski, wągrowiecki, poznański i obornicki. W tej klasie wartości wskaźnika syntetycznego kształtowały się w granicach od -0,2 do -0,3.

Do ostatniej klasy E, cechującej się najniższą dostępnością do usług publicznych w województwie wielkopolskim zaliczono następujące powiaty: grodziski, turecki, złotowski, w których wartości wskaźnika syntetycznego wynosiły -0,3 oraz powiaty: leszczyński, kaliski i koniński (W_s na poziomie -0,5 –0,8).

Rysunek 10. Zróżnicowanie wartości syntetycznego wskaźnika dostępności usług w powiatach województwa wielkopolskiego w 2009r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS www.stat.gov.pl

W klasie o najniższej dostępności usług publicznych, najniższymi wartościami wskaźnika W_s charakteryzują się powiaty otaczające największe miasta w województwie wielkopolskim: Leszno, Konin i Kalisz. Jedynie powiat poznański z wartością wskaźnika $W_s = -0,28$ znalazł się w klasie D. Jest to naturalna konsekwencja lokalizacji wielu placówek usługowych niższego i wyższego rzędu w miastach na prawach powiatów, w których usługi realizują także mieszkańcy powiatów otaczających te miasta, często dojeżdżających tam także do pracy czy szkoły. Z tego powodu obszary znajdujące się w bezpośrednim sąsiedztwie dużych miast charakteryzują się niższą dostępnością do usług. Poza wyżej wymienionymi powiatami ograniczona dostępność usług publicznych w Wielkopolsce występuje także w powiatach złotowskim, tureckim oraz grodziskim. W powiecie grodziskim odnotowano jedne z najniższych wartości wskaźnika dostępności usług edukacyjnych, a w szczególności dostępności przestrzennej do szkół podstawowych, gimnazjalnych oraz liceów ogólnokształcących i szkół zawodowych (liczba szkół na km²) oraz dostępności do Internetu w szkołach. Powiat grodziski charakteryzuje się także niską dostępnością do usług kulturalnych, szczególnie w odniesieniu do liczby imprez kulturalnych na 10 tys. mieszkańców. Powiat złotowski należał do powiatów o najniższych wartościach wskaźników dostępności do usług infrastruktury drogowej, natomiast powiat turecki wykazywał jedne z najniższych wartości wskaźników dostępności do usług komunalnych, szczególnie w zakresie dostępności do sieci kanalizacyjnej i gazowej a także gospodarki odpadami.

W dalszej części opracowania dokonano analizy dostępności do poszczególnych rodzajów usług publicznych w powiatach województwa wielkopolskiego.

5.1.1 Dostępność i poziom rozwoju usług edukacyjnych

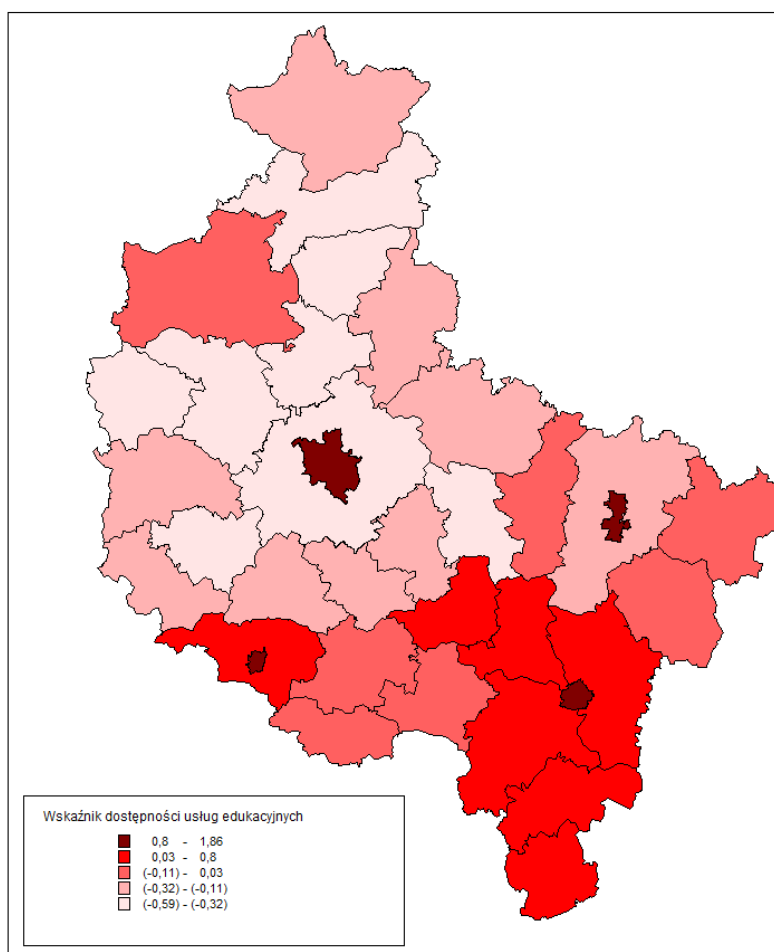
Analiza poziomu rozwoju i dostępności usług edukacyjnych w województwie wielkopolskim w układzie powiatów prowadzi się w oparciu wskaźnik syntetyczny Perkala skonstruowany na bazie następującego zestawu wskaźników:

- 2.1.1. liczba szkół podstawowych na 1 km² (dostępność przestrzenna)
- 2.1.2. liczba szkół gimnazjalnych na 1 km² (dostępność przestrzenna)
- 2.1.3. liczba liceów ogólnokształcących na 1 km² (dostępność przestrzenna)
- 2.1.4. liczba szkół zawodowych na 1 km² (dostępność przestrzenna)
- 2.1.5. liczba szkół podstawowych na 10 tys. mieszkańców w wieku 7-12 (dostępność społeczna)
- 2.1.6. liczba szkół gimnazjalnych na 10 tys. mieszkańców w wieku 13-15 (dostępność społeczna)
- 2.1.7. odsetek dzieci w wieku 3-6 lat uczęszczających do przedszkoli
- 2.1.8. udział % szkół wyposażonych w komputery przeznaczone do użytku uczniów z dostępem do Internetu.

Wyniki analizy w postaci zróżnicowania przestrzennego wartości wskaźnika dostępności do usług edukacyjnych W_{se} prezentuje rycina 11.

Największa dostępność usług edukacyjnych (klasa A) występuje w powiatach grodzkich: Lesznie (1,8), Poznaniu (1,7), Kaliszu (1,0) i Koninie (0,8). Wysoką pozycję zajmuje także powiat leszczyński (0,5). W powiatach tych występuje najwyższa dostępność przestrzenna i społeczna szkół różnego szczebla oraz najwyższy poziom komputeryzacji szkół. Stosunkowo wysokie wartości wskaźnika W_{se} - w porównaniu z innymi powiatami Wielkopolski - odnotowano także w powiatach zaliczonych do drugiej klasy (B): jarociński, kaliski, pleszewski, kępiński, ostrzeszowski i ostrowski (0,16 – 0,02). Przeciętną dostępnością do usług edukacyjnych (klasa C) cechują się powiaty: rawicki, słupecki, turecki, gostyński, czarnkowsko-trzcianecki, kolski oraz krotoszyński (W_{se} od 0- do-1,1). Poniżej przeciętnej (klasa D) kształtują się wskaźniki dostępności usług edukacyjnych w powiatach: wolsztyński, złotowski, kościański, wągrowiecki, śremski, koniński, średzki, gnieźnieński, nowotomyski.

Rysunek 11. Wskaźnik dostępności usług edukacyjnych w powiatach województwa wielkopolskiego w 2009r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS www.stat.gov.pl

Powiatem o najniższych wartościach wskaźnika syntetycznego dostępności do usług edukacyjnych w Wielkopolsce jest powiat obornicki. Wartości niemal wszystkich (poza wskaźnikiem 2.1.6) cech diagnostycznych plasują się poniżej średniej obliczonej dla ogółu powiatów w województwie wielkopolskim. Wartości cech opisujących dostępność przestrzenną szkół różnych szczebli (2.1.1.-2.1.4) kształtują się poniżej 50% wartości średniej w Wielkopolsce. Szczególnie niskie wartości przyjmuje cecha 2.1.7 wyrażająca dostępność do usług opieki przedszkolnej. Wartość tego wskaźnika (38%) jest najniższa w całym województwie wielkopolskim. Podobnie sytuacja przedstawia się w aspekcie dostępności do Internetu w szkołach tego powiatu. (tabela 8).

Tabela 8. Powiaty o najniższej dostępności usług edukacyjnych w województwie wielkopolskim

powiaty	Wskaźnik dostępności usług edukacyjnych	liczba szkół podstawowych na 100 km ²	liczba szkół gimnazjalnych na 100 km ²	liczba liceów ogólnokształcących na 100 km ²	liczba szkół zawodowych na 100 km ²	liczba szkół podstawowych na 10 tys. mieszkańców w wieku 7-12	liczba szkół gimnazjalnych na 10 tys. mieszkańców w wieku 13-15	odsetek dzieci w wieku 3-6 lat uczęszczających do przedszkoli	udział % szkół wyposażonych w komputery przeznaczone do użytku uczniów z dostępem do Internetu
		2.1.1	2.1.2.	2.1.3.	2.1.4.	2.1.5.	2.1.6	2.1.7	2.1.8
Powiat obornicki	-0,59	2,7	1,8	0,3	0,4	48,9	62,8	38,1	66,7
Powiat szamotulski	-0,49	2,9	1,4	0,4	0,3	57,5	53,2	46,5	73,3
Powiat grodziski	-0,45	3,3	1,7	0,2	0,2	61,1	53,4	52,5	70,0
Powiat poznański	-0,44	4,6	2,8	0,7	0,3	40,3	46,9	58,8	79,6
Powiat międzychodzki	-0,43	1,4	1,0	0,3	0,1	41,6	49,6	61,4	83,3
Powiat wrzesiński	-0,40	3,8	2,1	0,3	0,3	57,3	58,3	53,1	69,2
Powiat pilski	-0,39	3,7	1,7	0,7	0,5	54,8	44,7	60,1	77,8
Powiat chodzieski	-0,38	1,9	1,6	0,6	0,1	42,2	64,4	63,4	70,0
średnia		7,0	4,8	1,9	1,3	63,2	58,7	59,0	81,7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS www.stat.gov.pl

W powiecie szamotulskim plasującym się na przedostatnim miejscu w Wielkopolsce na skali dostępności do usług edukacyjnych ($W_{se} = -0,49$) odnotowano szczególnie niską dostępność do usług przedszkolnych oraz ograniczoną dostępność przestrzenną do szkół szczebla gimnazjalnego.

Najniższa dostępność przestrzenna (liczba placówek na 1km² powierzchni) występuje w powiecie międzychodzkiem. Jednakże szkoły tam zlokalizowane cechują się lepszym wyposażeniem w sprzęt komputerowy z dostępem do Internetu. Niskimi wartościami wskaźników dostępności przestrzennej cechuje się także powiat chodzieski, jedynie wskaźnik dostępności społecznej (liczba szkół na 10 tys. dzieci w wieku szkolnym) szkół gimnazjalnych kształtuje się powyżej średniej w Wielkopolsce.

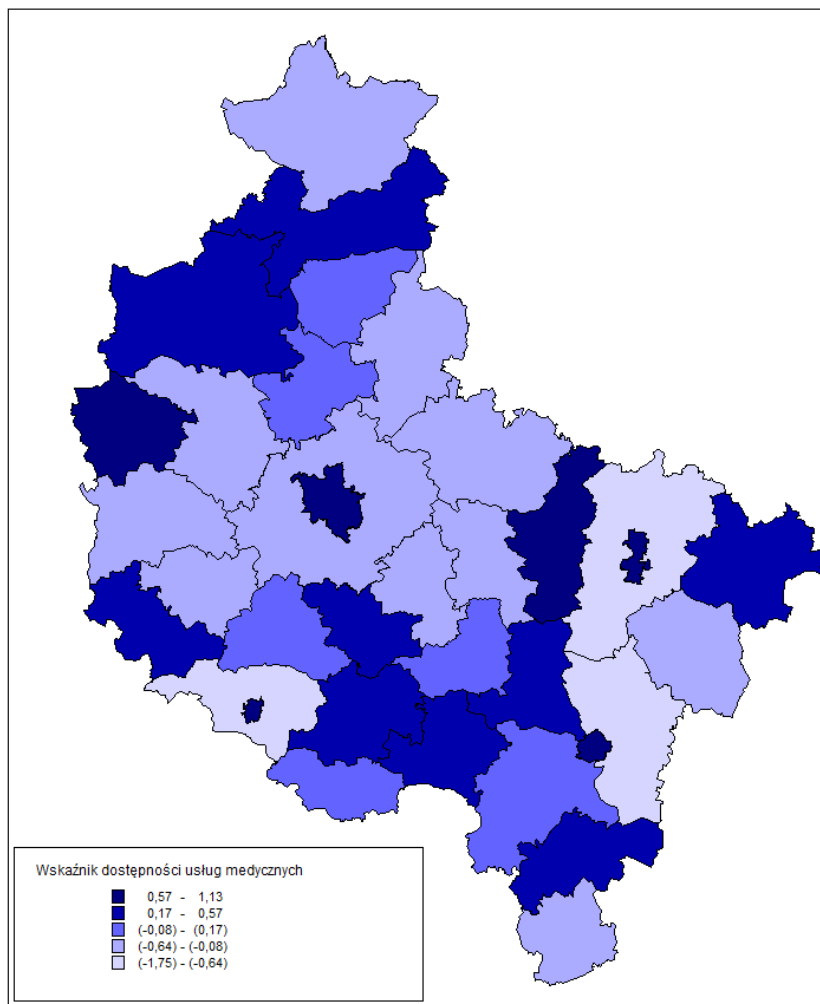
5.1.2 Dostępność i poziom rozwoju usług ochrony zdrowia i opieki społecznej (medycznych)

Analiza poziomu rozwoju i dostępności usług ochrony zdrowia i opieki społecznej (medycznych) w województwie wielkopolskim w układzie powiatów prowadzi się w oparciu wskaźnik syntetyczny Perkala skonstruowany na bazie następującego zestawu wskaźników:

- 2.2.1. liczba mieszkańców na 1 aptekę,
- 2.2.2. liczba mieszkańców na 1 lekarza,
- 2.2.3. liczba mieszkańców na 1 dentystę,
- 2.2.4. liczba mieszkańców na 1 pielęgniarkę,
- 2.2.5. liczba mieszkańców na 1 położną,
- 2.2.6. zakłady opieki zdrowotnej na 1 tys. mieszkańców,
- 2.2.7. placówki stacjonarnej opieki społecznej na 1 tys. mieszkańców,
- 2.2.8. miejsca w placówkach stacjonarnej opieki społecznej na 1 tys. mieszkańców,
- 2.2.9. liczba łóżek w szpitalach ogólnych na 10 tys. mieszkańców,
- 2.2.10. liczba miejsc w żłobkach i oddziałach żłobkowych na 1 tys. dzieci w wieku 0-3.

Wyniki analizy w postaci zróżnicowania przestrzennego wartości wskaźnika dostępności do usług medycznych W_{sm} prezentuje rycina 12. Najwyższy poziom dostępności usług medycznych w województwie wielkopolskim (klasa A) odnotowano w powiatach grodzkich (najwyższa wartość W_{sm} charakteryzowała Poznań 1,1) oraz w dwóch powiatach ziemskich: międzychodzkiem (0,86) i słupeckim (0,58). Wysokie wartości syntetycznego wskaźnika dostępności usług medycznych w tych powiatach wynikają przede wszystkim z najwyższej dostępności do usług szpitalnych oraz stacjonarnych placówek opieki społecznej. Dodatkowo w powiecie słupeckim odnotowano także wyższy od przeciętnego poziom dostępności do personelu medycznego (lekarzy) oraz zakładów opieki zdrowotnej. Z kolei powiat międzychodzki cechuje się stosunkowo wysoką dostępnością do usług świadczonych przez żłobki. Ponadprzeciętne wartości wskaźnika W_{sm} (klasa B) odnotowano w następujących powiatach: ostrzeszowskim, krotoszyńskim, gostyńskim, pilskim, kolskim, wolsztyńskim, śremskim, pleszewskim oraz czarnkowsko-trzcianeckim (0,17-0,57). W klasie charakteryzującej się przeciętnym poziomem dostępności usług medycznych w Wielkopolsce (klasa C) znalazły się powiaty: ostrowski, kościański, rawicki, chodzieski oraz obornicki.

Rysunek 12. Wskaźnik dostępności usług ochrony zdrowia i opieki społecznej w powiatach województwa wielkopolskiego w 2009r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS www.stat.gov.pl

Najniższą dostępność do usług medycznych odnotowano w trzech powiatach: konińskim, leszczyńskim i kaliskim (wartości W_{sm} w przedziale od -1,7 do -1,4) oraz poznański (-0,6) (tabela 9).

Tabela 9. Powiaty o najniższej dostępności do usług medycznych w Wielkopolsce

	Wskaźnik dostępności usług medycznych	liczba mieszkańców na 1 aptekę	liczba mieszkańców na 1 lekarza	liczba mieszkańców na 1 dentystę	liczba mieszkańców na 1 pielęgniarkę	liczba mieszkańców na 1 położną	zakłady opieki zdrowotnej na 1 tys. mieszkańców	placówki stacjonarnej opieki społecznej na 1 tys. mieszkańców	miejsca w placówkach stacjonarnej opieki społecznej na 1 tys. mieszkańców	liczba łóżek w szpitalach ogólnych na 10 tys. mieszkańców	liczba miejsc w żłobkach i oddziałach żłobkowych na 1 tys. dzieci w wieku 0-3
		2.2.1	2.2.2	2.2.3	2.2.4	2.2.5	2.2.6	2.2.7	2.2.8	2.2.9	2.2.10
Powiat koniński	-1,75	5059,00	4665,37	5476,74	1725,55	15745,6	0,32	0,01	0,79	0,00	0,00
Powiat leszczyński	-1,45	4350,00	2586,10	8620,33	1521,24	17240,6	0,37	0,00	0,00	15,60	0,00
Powiat kaliski	-1,41	9043,00	1330,59	9018,44	596,81	16233,2	0,23	0,02	0,58	17,80	0,00
Powiat poznański	-0,64	3115,00	1064,19	6259,96	784,42	9674,4	0,31	0,02	0,55	11,30	4,56
średnia		3897,63	780,13	6884,99	387,66	3433,11	0,39	0,04	2,83	40,97	9,79

*Kolorem szarym zaznaczono destymulanty

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS www.stat.gov.pl

W powiatach: konińskim, leszczyńskim i kaliskim brak jest placówek opieki dla dzieci w wieku 0-3 (żłobki, oddziały żłobkowe). Dodatkowo w powiecie konińskim nie świadczone są usługi szpitalne, a w leszczyńskim usługi stacjonarnej opieki społecznej. Największą liczbę mieszkańców przypadających na jedną aptekę odnotowano w powiecie kaliskim. W powiecie kaliskim występuje też najniższa wśród powiatów województwa wielkopolskiego dostępność do personelu medycznego mierzonego liczbą mieszkańców na 1 lekarza-dentystę oraz dostępność zakładów opieki zdrowotnej.

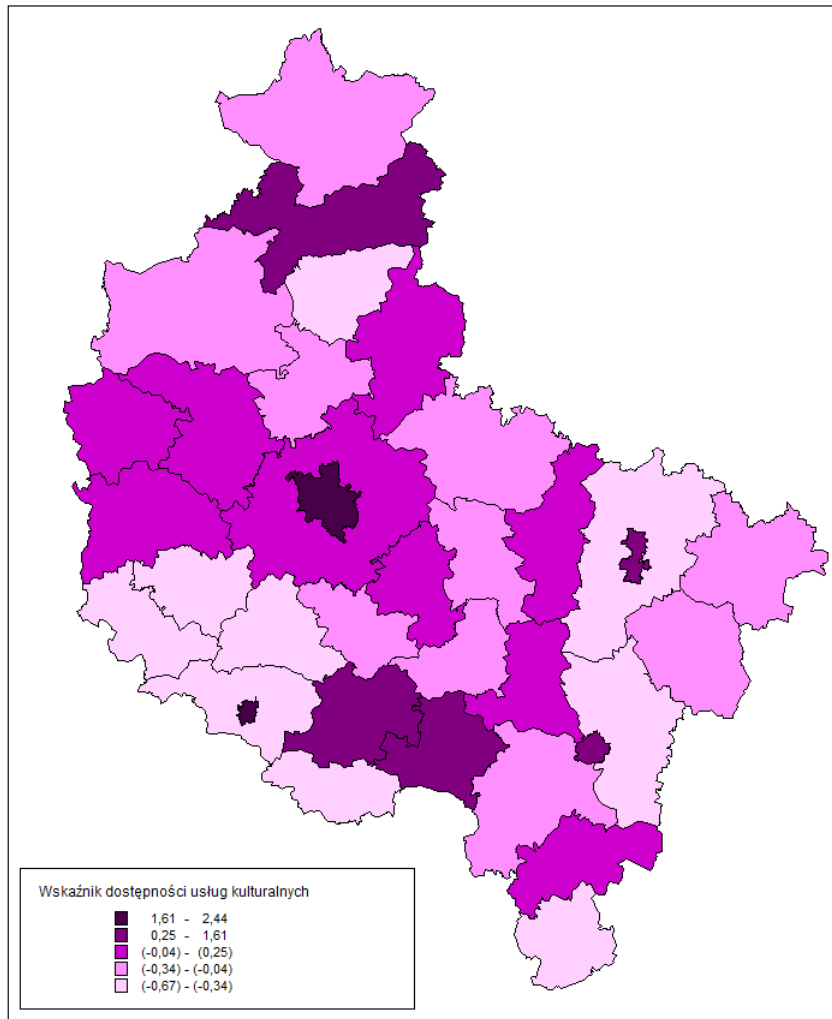
5.1.3 Dostępność i poziom rozwoju usług kulturalnych

Analiza poziomu rozwoju i dostępności usług kulturalnych w województwie wielkopolskim w układzie powiatów prowadzi się w oparciu wskaźnik syntetyczny Perkala skonstruowany na bazie następującego zestawu wskaźników:

- 2.3.1. liczba muzeów na 10 tys. mieszkańców,
- 2.3.2. imprezy oświatowe w muzeach na 10 tys. mieszkańców,
- 2.3.3. liczba miejsc w kinach stałych na 10 tys. mieszkańców,
- 2.3.4. liczba imprez kulturalnych na 10 tys. mieszkańców,
- 2.3.5. księgozbiór bibliotek na 10 tys. mieszkańców,
- 2.3.6. liczba obiektów sportowych na 100km²,
- 2.3.7. liczba ośrodków kultury na 10 tys. ludności.

Wyniki analizy w postaci zróżnicowania przestrzennego wartości wskaźnika dostępności do usług kulturalnych W_{sk} prezentuje rycina 13. Najwyższy poziom dostępności usług kulturalnych w województwie wielkopolskim (klasa A) odnotowano w trzech powiatach grodzkich (1,6 do 2,4). Zdecydowanie najwyższy poziom dostępności do usług kulturalnych występuje w Poznaniu (2,4), który pod tym względem znacznie wyprzedza pozostałe powiaty grodzkie: Leszno (1,6) oraz Kalisz (0,7). Klasa ponadprzeciętnego poziomu rozwoju oraz dostępności do usług kulturalnych obejmuje miasto Konin (0,3), a także powiaty: gostyński, krotoszyński i pilski. Wartości wskaźników syntetycznych dostępności do usług kulturalnych w tej klasie wahają się w granicach od 0,25 do 1,6. Wysoką pozycję zajmuje powiat gostyński, który z wartością $W_{sk} = 0,5$ wyprzedza nawet miasto Konin. Powiat gostyński charakteryzuje się najwyższym poziomem dostępności mieszkańców do różnego rodzaju imprez kulturalnych, bogatego księgozbioru w bibliotekach, muzeów oraz miejsc w kinach w przeliczeniu na liczbę mieszkańców. W powiecie krotoszyńskim odnotowano najwyższy wskaźnik liczby imprez kulturalnych oraz imprez organizowanych przez muzea w przeliczeniu na mieszkańca. Powiat pilski z kolei charakteryzuje się dużą dostępnością mieszkańców do usług kinowych. Przeciętne wartości wskaźnika syntetycznego dostępności do usług kulturalnych (klasa C) odnotowano w następujących powiatach: słupeckim, nowotomyskim, średzkim, wągrowieckim, poznańskim, szamotulskim, międzychodzkiem oraz pleszewskim i ostrzeszowskim ($0,25 < W_{sk} < 0,03$) (rycina 13).

Rysunek 13. Wskaźnik dostępności usług kulturalnych w powiatach województwa wielkopolskiego w 2009r

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS www.stat.gov.pl

Ograniczoną dostępnością do usług kulturalnych cechują się powiaty: turecki, obornicki, gnieźnieński, ostrowski, kolski, czarnkowsko-trzcianecki, jarociński, śremski, wrzesiński ($-0,04 < W_{sk} < -0,34$). Powiaty o najniższym poziomie dostępności do usług kulturalnych prezentuje tabela 10.

Tabela 10. Powiaty o najniższej dostępności do usług kulturalnych w Wielkopolsce

powiaty	Wskaźnik dostępności usług kulturalnych	Liczba muzeów na 10 tys. mieszkańców	liczba imprez w muzeach na 10 tys. mieszkańców	liczba miejsc w kinach na 10 tys. ludności	liczba imprez organizowanych przez domy kultury na 10 tys. mieszkańców	księgozbiór bibliotek na 1000 ludności	liczba obiektów sportowych na 100km ²
		2.3.1.	2.3.2	2.3.3	2.3.4.	2.3.5	2.3.6.
Powiat leszczyński	-0,67	0,00	0,00	0,00	59,16	4555,00	2,36
Powiat koniński	-0,65	0,08	0,79	13,34	31,28	3918,00	2,85
Powiat grodziski	-0,55	0,20	2,20	0,00	18,24	3980,00	3,27
Powiat kaliski	-0,53	0,25	3,82	0,00	11,83	4314,00	1,03
Powiat kościański	-0,50	0,13	12,02	0,00	19,69	4272,00	2,91
Powiat kępiński	-0,48	0,18	6,98	0,00	35,24	3401,00	2,47
Powiat wolsztyński	-0,44	0,18	8,63	0,00	37,60	3214,00	3,09
Powiat chodzieski	-0,40	0,00	0,00	38,41	94,33	4666,00	2,34
Powiat rawicki	-0,37	0,17	8,36	0,00	41,79	4906,00	2,89
średnia		0,23	12,81	36,96	59,23	3745,60	6,23

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS www.stat.gov.pl

Najniższą dostępnością do usług kulturalnych cechują się powiaty leszczyński i koniński. W powiecie leszczyńskim i chodzieskim nie ma muzeów i w związku z tym mieszkańcy nie mają możliwości uczestnictwa w imprezach przez nie organizowanych. Powiat leszczyński charakteryzuje się także niskim poziomem dostępności do obiektów sportowych. Niski poziom dostępności do usług muzealnych oraz obiektów sportowych odnotowano także w powiecie konińskim. Powiat kaliski charakteryzuje się najniższą wśród powiatów Wielkopolski liczbą imprez kulturalnych organizowanych przez domy i ośrodki kultury. W powiatach: leszczyńskim, grodziskim, kępińskim oraz wolsztyńskim i rawickim nie ma kin.

5.1.4 Dostępność i poziom rozwoju usług technicznych

Analiza poziomu rozwoju i dostępności usług technicznych w województwie wielkopolskim w układzie powiatów prowadzi się w oparciu wskaźnik syntetyczny Perkala skonstruowany na bazie następującego zestawu wskaźników:

Dostępność transportowa:

- 3.1.1. gęstość sieci dróg gminnych o nawierzchni twardej na 100km²,
- 3.1.2. gęstość sieci dróg gminnych o nawierzchni twardej ulepszonej na 100km²,
- 3.1.3. gęstość sieci dróg powiatowych o nawierzchni twardej na 100km²,
- 3.1.4. gęstość sieci dróg powiatowych o nawierzchni twardej ulepszonej na 100km²,

Dostępność usług komunalnych:

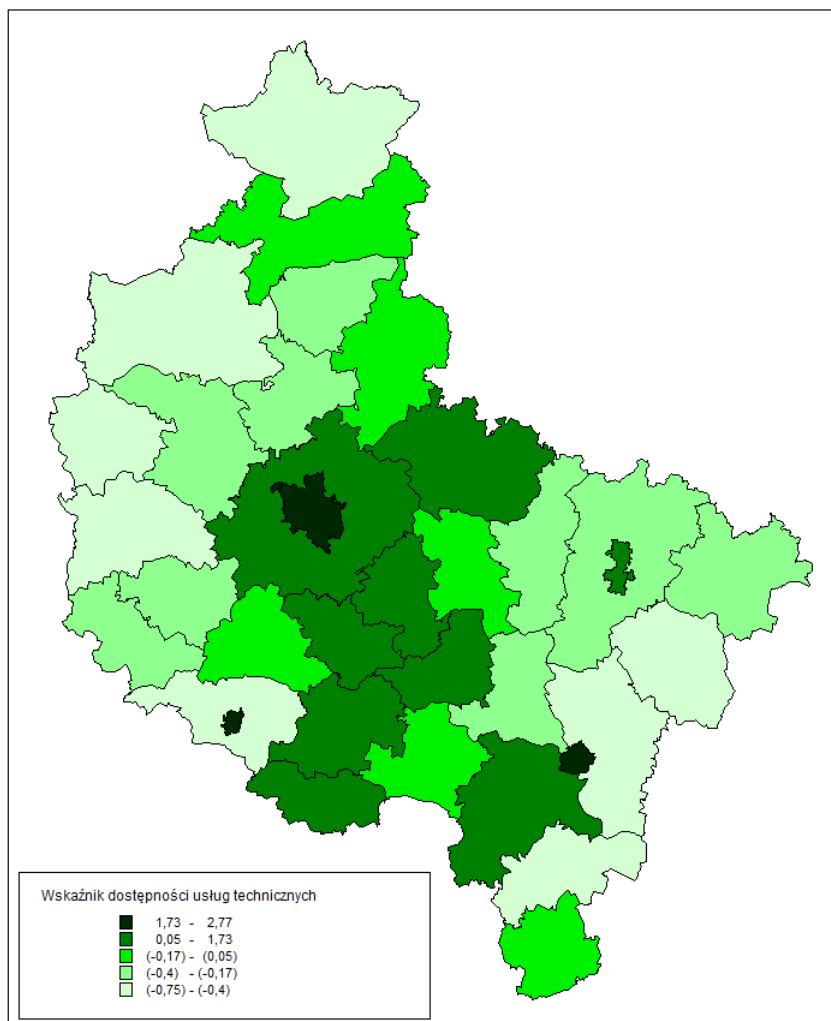
- 3.2.1. odsetek korzystających z sieci wodociągowej,
- 3.2.2. odsetek korzystających z sieci kanalizacyjnej,
- 3.2.3. odsetek korzystających z sieci gazowej,
- 3.2.4. gęstość sieci czynnej kanalizacji na 100km²,
- 3.2.5. gęstość sieci gazowej czynnej na 100 km²,
- 3.2.6. udział odpadów poddanych odzyskowi,

Wyniki analizy w postaci zróżnicowania przestrzennego wartości wskaźnika dostępności do usług technicznych W_{st} prezentuje rycina 14.

Największa dostępność usług technicznych (klasa A) występuje w powiatach grodzkich: Lesznie (2,8), Poznaniu (2,2), Kaliszu (1,7). Miasta te charakteryzują się najwyższymi wartościami syntetycznych wskaźników zarówno dostępności transportowej jak i dostępności usług komunalnych. Klasa ponadprzeciętnej dostępności usług technicznych (B) obejmuje powiat grodzki Konin, który jako jedyny powiat grodzki nie znalazł się w klasie A. Poza Koninem w klasie B znalazły się następujące powiaty: gostyński, gnieźnieński, jarociński, ostrowski, rawicki, śremski, poznański i średzki. Wartość wskaźnika dostępności usług technicznych wynosiła w tej klasie od 0,05 (śremski) do 1,7 (Konin). Do klasy przeciętnej dostępności usług technicznych (C) w Wielkopolsce zaliczono powiaty: wrzesiński kępiński wągrowiecki kościański pilski krotoszyński ($-0,17 < W_{st} < 0,05$). Klasa D (powiaty o ograniczonej dostępności do usług technicznych) obejmuje powiaty: koniński, kolski, chodzieski, słupecki, pleszewski, obornicki, grodziski i szamotulski. Najniższy poziom dostępności usług technicznych w Wielkopolsce (klasa E) występuje w powiatach:

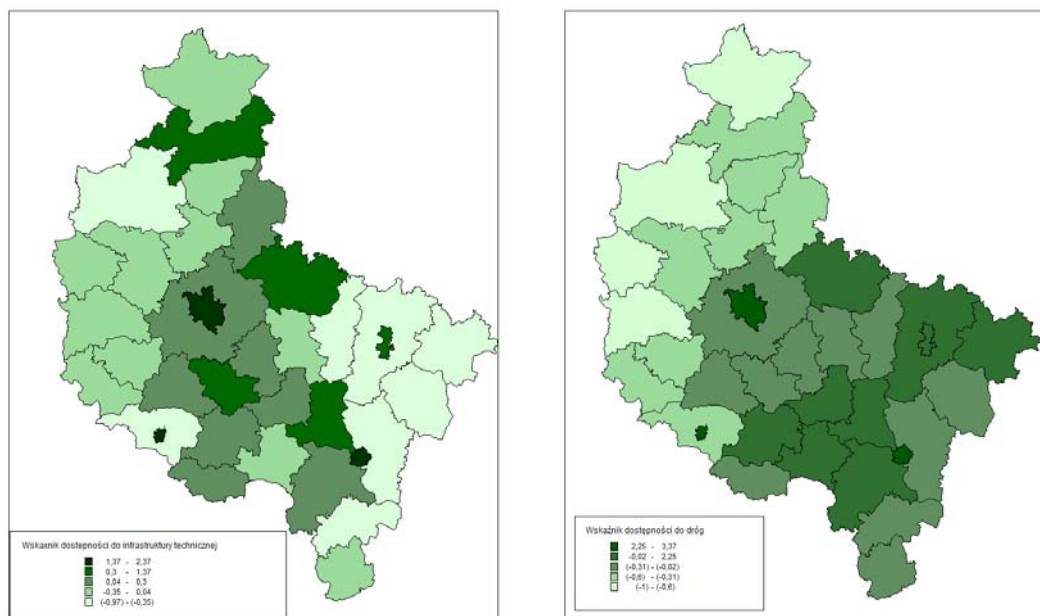
czarnkowsko-trzcianeckim, tureckim, kaliskim, złotowskim, międzychodzkiem, ostrzeszowskim, leszczyńskim, nowotomyskim oraz wolsztyńskim($-0,4 < W_{st} < -0,75$).

Rysunek 14. Wskaźnik dostępności usług technicznych w powiatach województwa wielkopolskiego w 2009r

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS www.stat.gov.pl

Rysunek 15. Wskaźnik dostępności transportowej oraz usług komunalnych w powiatach województwa wielkopolskiego w 2009r

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS www.stat.gov.pl

W celu uszczegółowienia badań dokonano analizy poziomu dostępności do usług technicznych w Wielkopolsce w podziale na dostępność drogową oraz do dostępność pozostałych usług infrastruktury technicznej (komunalnych).

Najbardziej ograniczoną dostępność do infrastruktury drogowej odnotowano w powiatach w północno-zachodniej części województwa wielkopolskiego: czarnkowsko-trzcianeckim, międzychodzkiem oraz złotowskim i nowotomyskim. Obszar ten charakteryzuje się dużym odsetkiem terenów zieleni, co pośrednio wpływa na gęstość dróg. Szczególnie niekorzystna sytuacja występuje w powiecie czarnkowsko-trzcianeckim.

W odniesieniu do usług komunalnych najgorzej sytuacja przedstawia się w powiatach: kaliskim i tureckim, w których szczególnie niskim poziomem cechuje się dostępność gospodarstw domowych do sieci kanalizacyjnej i gazowej. Dostępność do sieci gazowej jest

szczególnie ograniczona w powiatach konińskim, kolskim i pleszewskim. Natomiast najniższy poziom dostępności do sieci kanalizacyjnej występuje w powiatach konińskim i kaliskim.

Tabela 11. Powiaty o ograniczonej dostępności do infrastruktury drogowej w Wielkopolsce

powiaty	Wskaźnik dostępności usług technicznych	drogi gminne w powiecie o nawierzchni twardej/100km ²	drogi gminne w powiecie o nawierzchni twardej ulepszonej/100km ²	drogi publiczne powiatowe o nawierzchni twardej/100km ²	drogi publiczne powiatowe o nawierzchni twardej ulepszonej/100km ²
		3.3.1	3.3.2.	3.3.3.	3.3.4
Powiat czarnkowsko-trzcianecki	-1,00424	9,2	7,7	16,6	16,3
Powiat międzychodzki	-0,9535	9,5	7,8	19,0	18,8
Powiat złotowski	-0,79417	11,0	8,1	26,6	26,2
Powiat nowotomyski	-0,72382	13,9	12,3	28,3	27,3
średnia		46,6	39,8	46,3	45,5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS www.stat.gov.pl

Tabela 12. Powiaty o ograniczonej dostępności do usług infrastruktury technicznej w Wielkopolsce.

	Wskaźnik dostępności	Korzystający z instalacji w % ogółu ludności			długość czynnej sieci kanalizacyjnej/100km ²	długość czynnej sieci gazowej ogółem na 100km ²	udział odpadów poddanych odzyskowi w ilości odpadów wytworzonych w ciągu roku
		wodociąg	kanalizacja	gaz			
		3.2.1.	3.2.2.	3.2.3.			
Powiat kaliski	-0,96685	82,2	22,3	7,8	22,7	30,3	89,5
Powiat turecki	-0,91689	92,7	46,5	5,0	19,9	11,3	2,7
Powiat koniński	-0,73015	89,8	29,3	2,3	21,3	7,4	77,6
Powiat kolski	-0,65932	88,7	40,8	2,9	19,2	12,7	77,5
Powiat ostrzeszowski	-0,61542	89,7	41,0	26,1	22,3	40,0	47,7
Powiat pleszewski	-0,61541	88,5	34,4	6,2	11,7	22,8	91,2
Powiat czarnkowsko-trzcianecki	-0,57263	82,7	52,9	16,5	13,2	6,1	100,0
Powiat leszczyński	-0,54626	91,7	27,1	17,5	15,8	24,6	79,1
średnia		91,5	54,9	38,5	59,2	77,9	80,7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS www.stat.gov.pl

Podsumowanie

W celach porównawczych zestawiono pozycje poszczególnych wielkopolskich powiatów w rankingu dostępności usług edukacyjnych, medycznych, kulturalnych i technicznych. Zestawienie przedstawia tabela 13.

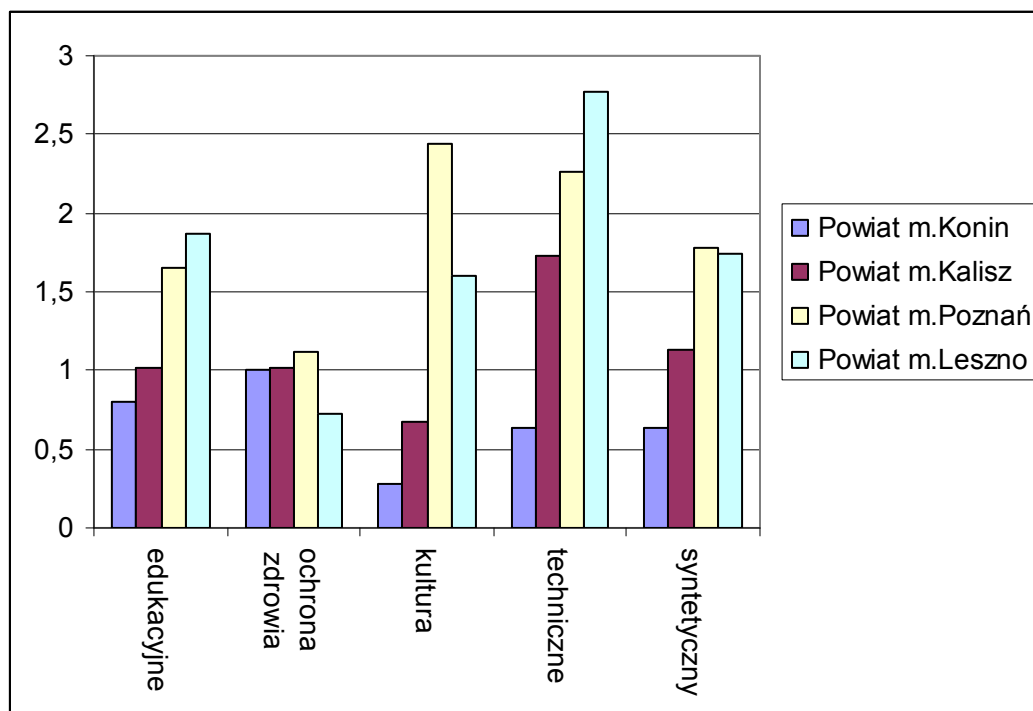
Tabela 13. Pozycje powiatów według wskaźnika dostępności usług

	Pozycja powiatu według wskaźnika dostępności usług:			
	edukacyjnych	ochrony zdrowia	kulturalnych	technicznych
Powiat m.Poznań	2	1	1	2
Powiat m.Leszno	1	5	2	1
Powiat m.Kalisz	3	2	3	3
Powiat m.Konin	4	3	5	4
Powiat gostyński	15	13	4	10
Powiat krotoszyński	12	14	6	18
Powiat pleszewski	8	8	8	30
Powiat międzychodzki	31	4	9	22
Powiat słupecki	17	6	15	27
Powiat pilski	29	12	7	7
Powiat śremski	23	9	18	5
Powiat jarociński	6	21	19	12
Powiat rawicki	18	18	27	9
Powiat ostrowski	11	20	22	13
Powiat kolski	13	11	21	32
Powiat ostrzeszowski	10	15	16	31
Powiat gnieźnieński	20	25	23	6
Powiat czarnkowsko-trzcianecki	14	7	20	29
Powiat średzki	21	31	13	11
Powiat kościański	25	19	31	15
Powiat chodzieski	28	17	28	23
Powiat wolsztyński	27	10	29	24
Powiat nowotomyski	19	24	14	25
Powiat wrzesiński	30	23	17	21
Powiat kępiński	9	28	30	16
Powiat szamotulski	34	27	10	17
Powiat wągrowiecki	24	30	12	14
Powiat poznański	32	32	11	8
Powiat obornicki	35	16	24	20
Powiat grodziski	33	26	33	19
Powiat turecki	16	22	25	34
Powiat złotowski	26	29	26	26
Powiat leszczyński	5	34	35	28
Powiat kaliski	7	33	32	35
Powiat koniński	22	35	34	33

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS www.stat.gov.pl

Zdecydowanie największa dostępność usług publicznych występuje w miastach na prawach powiatu: Poznaniu, Lesznie, Kaliszu i Koninie. Porównanie wartości syntetycznych wskaźników dostępności usług publicznych w tych miastach prezentują ryciny 16 i 17.

Rysunek 16. Wartości syntetycznych wskaźników dostępności usług publicznych w miastach grodzkich w województwie wielkopolskim.

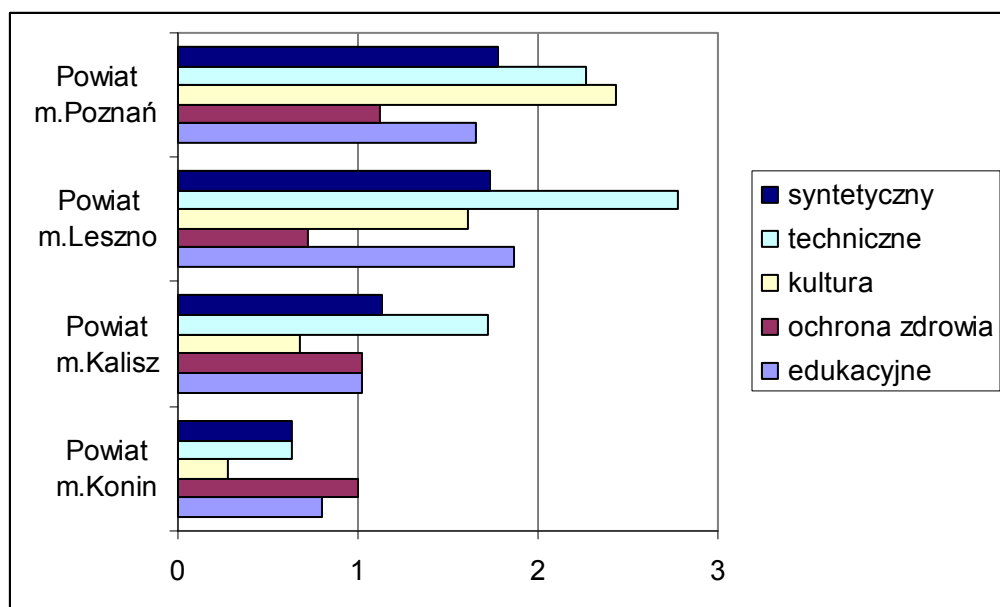

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS www.stat.gov.pl

Najwyższa wartość wskaźnika syntetycznego wśród analizowanych miast występuje w Poznaniu, jednak różnica pomiędzy Poznaniem (1,8), a drugim w kolejności Lesznie (1,7) wynosi zaledwie 0,1. Do trzeciego w kolejności miasta- Kalisza, różnica ta jest już znacząca i wynosi 0,7 w stosunku do Poznania i 0,6 - do Kalisza. Najniższą wartością wskaźnika syntetycznego cechuje się Konin, w którym $W_s=0,7$, tj. o 1,1 mniej niż w Poznaniu.

Najwyższa dostępność usług edukacyjnych i technicznych występuje w Lesznie, natomiast najwyższym poziomem dostępności usług medycznych i kulturalnych cechuje się Poznań. Najniższy poziom dostępności niemal wszystkich analizowanych rodzajów usług publicznych wśród czterech powiatów grodzkich występuje w Koninie. Wyjątek stanowią usługi medyczne, których najmniejsza dostępność występuje w Lesznie.

Rysunek 17. Wartości syntetycznych wskaźników dostępności usług publicznych w miastach grodzkich w województwie wielkopolskim

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS www.stat.gov.pl

Wnioski

Analiza zróżnicowania poziomu rozwoju i dostępności usług publicznych w powiatach wielkopolski prowadzi do następujących wniosków:

- (1) Najwyższy poziom rozwoju oraz najwyższy poziom dostępności do wszystkich analizowanych rodzajów usług publicznych występuje w Wielkopolsce w powiatach grodzkich: Poznaniu, Lesznie, Kaliszu i Koninie. W Poznaniu największą dostępność mają usługi kulturalne, Lesznie i Kaliszu najlepiej dostępne są usługi techniczne a w Koninie – medyczne.
- (2) Wśród powiatów ziemskich najwyższym poziomem dostępności usług publicznych charakteryzują się: leszczyński, jarociński, kaliski (usługi edukacyjne); międzychodzki i słupecki (usługi medyczne); gostyński, krotoszyński i pilski (usługi kulturalne) oraz gostyński, śremski i gnieźnieński (usługi techniczne).
- (3) Powiatami o najbardziej ograniczonej dostępności do usług publicznych są: w zakresie usług edukacyjnych: obornicki i szamotulski; w zakresie usług medycznych: koniński, leszczyński i kaliski; w zakresie usług kulturalnych: leszczyński i koniński, w zakresie usług technicznych ogółem: koniński, turecki i kaliski. Najniższe wartości syntetycznego wskaźnika dostępności usług publicznych w Wielkopolsce cechują

powiaty bezpośrednio sąsiadujące z powiatami grodzkimi: koniński, kaliski i leszczyński.

5.2 Zróżnicowanie dostępności i poziomu rozwoju usług publicznych w układzie gmin

Kolejnym etapem analizy usług publicznych w Wielkopolsce jest charakterystyka dostępności usług publicznych przy wykorzystaniu syntetycznego wskaźnika Perkala w układzie gmin. Analizę dostępności i poziomu rozwoju usług publicznych w wielkopolskich gminach prowadzi się z wyłączeniem miast na prawach powiatu: Poznania, Leszna, Kalisza i Konina.⁶

5.2.1 Dostępność i poziom rozwoju usług edukacyjnych

Analiza poziomu rozwoju i dostępności usług edukacyjnych w województwie wielkopolskim w układzie powiatów prowadzi się w oparciu wskaźnik syntetyczny Perkala skonstruowany na bazie następującego zestawu wskaźników:

- 2.1.1. liczba szkół podstawowych na 1 km² (dostępność przestrzenna)
- 2.1.2. liczba szkół gimnazjalnych na 1 km² (dostępność przestrzenna)
- 2.1.3. liczba szkół podstawowych na 10 tys. mieszkańców w wieku 7-12 (dostępność społeczna)
- 2.1.4. liczba szkół gimnazjalnych na 10 tys. mieszkańców w wieku 13-15 (dostępność społeczna)
- 2.1.5. udział % szkół podstawowych wyposażonych w komputery przeznaczone do użytku uczniów z dostępem do Internetu.
- 2.1.6. udział % szkół gimnazjalnych wyposażonych w komputery przeznaczone do użytku uczniów z dostępem do Internetu.
- 2.1.7. odsetek dzieci w wieku 3-6 lat uczęszczających do przedszkoli

Wyniki analizy w postaci zróżnicowania przestrzennego wartości wskaźnika dostępności do usług edukacyjnych W_{se} prezentuje rycina 18.

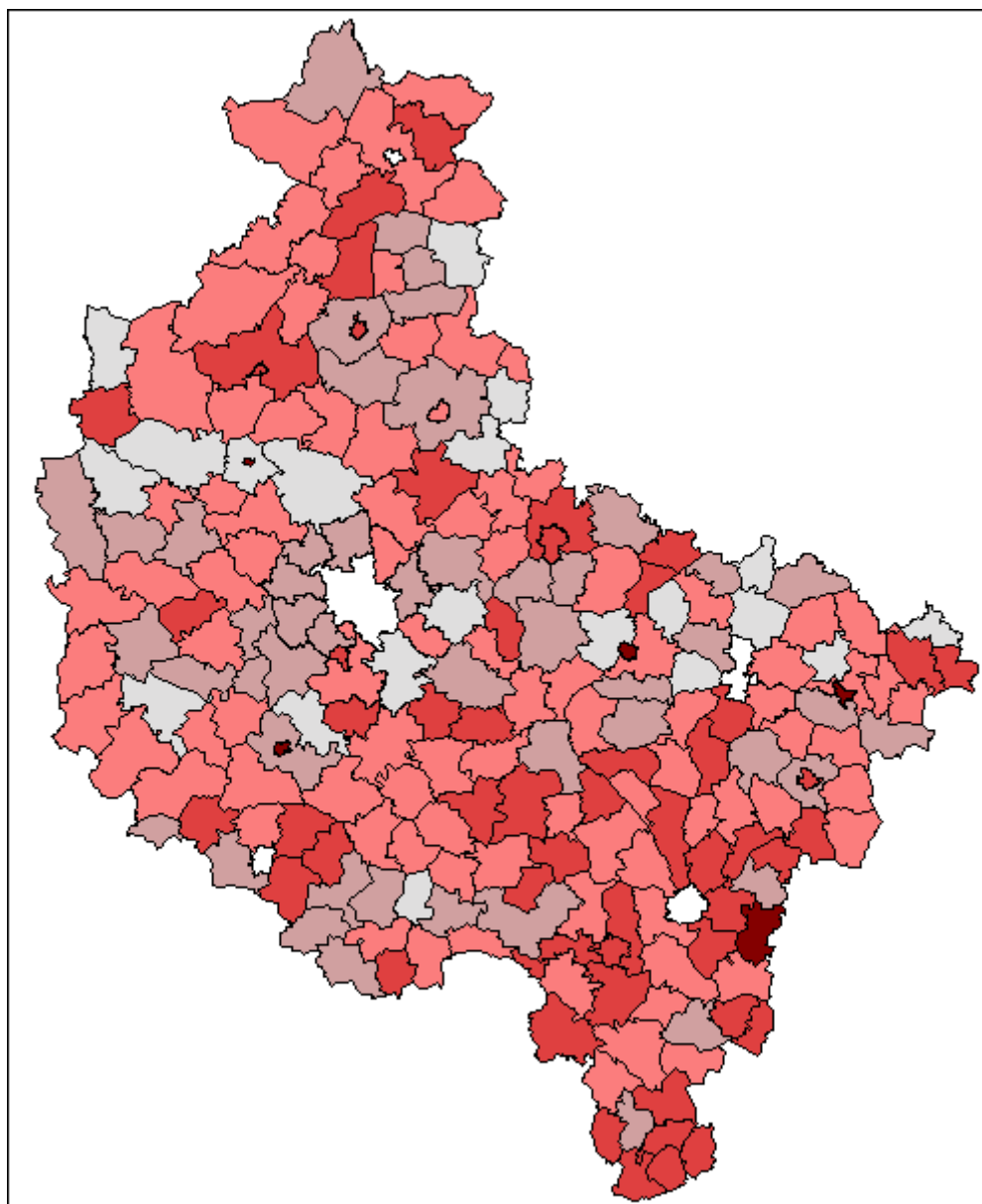
Najwyższa dostępność usług edukacyjnych w Wielkopolsce (klasa A) cechuje następujące gminy: miasta: Kościan, Obrzycko, Słupca, Koło, Złotów, Gniezno, Chodzież i Sulmierzyce oraz gminy wiejskie: Szczytniki, Czermin, Ceków-Kolonia, Krzykosy, Włoszakowice, Powidz,

---

⁶ Uwzględnienie tych miast, które są nieporównywalnie większe miałyby znaczący wpływ na wartości wskaźników syntetycznych w pozostałych powiatach Wielkopolski.

Chodów, Krzemieniewo, Kuślin, Brodnica, Trzcinica i Perzów (wartość wskaźnika wynosiła od 0,5 w gminie Perzów do 2,7 w Kościanie).⁷

Rysunek 18. Wskaźnik dostępności usług edukacyjnych w gminach województwa wielkopolskiego w 2009r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS www.stat.gov.pl

⁷ W zakresie wartości syntetycznego wskaźnika Perkala obliczonego dla gmin omówiony zostały tylko dwie skrajne klasy: najwyższej dostępności (A) oraz najbardziej ograniczonej dostępności do usług publicznych

Najniższy poziom dostępności usług edukacyjnych (klasa E) odnotowano w 20 gminach województwa. Wartość wskaźnika syntetycznego wynosiła w tej klasie od -0,5 do -1,0. Są to gminy: (w kolejności od najmniejszej wartości wskaźnika): Damasławek, Strzałkowo, Osiek Mały, Golina, Kostrzyn, Oborniki, Pępowo, Wyrzysk, Przedecz, Skulsk, Mieścisko, Krzyż Wielkopolski, Sieraków, Ostrowite, Ślesin, Kórnik, Obrzycko, Wronki, Czempień i Rakoniewice.

Gminy o najniższych wartościach współczynnika syntetycznego wraz z wartościami cech diagnostycznych prezentuje tabela 14.

Tabela 14. Gminy o najniższej dostępności usług edukacyjnych w województwie wielkopolskim

gminy	Wartość wskaźnika syntetycznego dostępności usług edukacyjnych	liczba szkół podstawowych na 1km ²	liczba gimnazjów na 1 km ²	liczba szkół podstawowych na 10 tys. mieszkańców w wieku 7-12 (dostępność społeczna)	liczba gimnazjów na 10 tys. mieszkańców w wieku 13-15 (dostępność społeczna)	Uczniowie szkół podstawowych przypadający na 1 komputer z dostępem do Internetu przeznaczony do użytku uczniów	Uczniowie gimnazjów przypadający na 1 komputer z dostępem do Internetu przeznaczony do użytku uczniów	odsetek dzieci w wieku 3-6 w przedszkolach
		2.1.1	2.1.2	2.1.3	2.1.4	2.1.5	2.1.6	2.1.7
Oborniki (3)	-0,72	0,03	0,02	45,72	54,84	14,98	27,50	26,30
Kostrzyn (3)	-0,74	0,04	0,04	53,57	90,50	10,22	55,82	31,56
Golina (3)	-0,78	0,04	0,01	55,10	19,46	9,09	33,64	29,65
Osiek Mały (2)	-0,82	0,07	0,02	125,00	70,92	5,86	74,00	9,47
Strzałkowo (2)	-0,83	0,02	0,01	47,77	23,20	22,29	14,66	36,88
Damasławek (2)	-0,98	0,02	0,01	50,89	51,02	10,50	51,50	35,00
średnia		0,05	0,03	74,45	58,78	11,99	12,85	49,33

(2) gmina wiejska

(3) gmina miejsko-wiejska

kolorem oznaczono wartości destymulant

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS www.stat.gov.pl

Najniższa dostępność usług edukacyjnych poziomu podstawowego występuje w gminach: Damasławek (powiat wągrowiecki), Strzałkowo (powiat słupecki) oraz Osiek Mały (powiat kolski). Są to gminy wiejskie zlokalizowane przy wschodniej granicy województwa wielkopolskiego. Poza trzema wymienionymi gminami wiejskimi, do obszarów o najbardziej ograniczonej dostępności zaliczono także trzy gminy miejsko-wiejskie: Golina (powiat

koniński), Kostrzyn (powiat poznański) oraz Oborniki (powiat obornicki). Gminy te cechują się niskimi wartościami niemal wszystkich wskaźników cząstkowych.

Gminy Strzałkowo i Golina charakteryzują się najniższymi wśród gmin województwie wielkopolskim wartościami wskaźników dostępności przestrzennej i społecznej szkół podstawowych i gimnazjów.

W gminie Osiek Mały dostępność przestrzenna szkół szczebla podstawowego kształtuje się na poziomie przeciętnym w województwie wielkopolskim, poziom dostępności społecznej, jest nawet wyższy od średniej. Gmina ta znalazła się wśród gmin o najniższej wartości wskaźnika syntetycznego ze względu na bardzo niski poziom dostępności usług przedszkolnych. Tylko 9% dzieci w wieku 3-6 lat uczęszcza tam do przedszkoli. W 2009r. było tam zlokalizowane jedno przedszkole do którego uczęszczało 25 dzieci, głównie 5 i 6- latków. Dodatkowo usługi przedszkolne świadczone są w tej gminie także w oddziałach przyszkolnych, ale nadal stanowi to niewielki udział dzieci w wieku przedszkolnym. Poza tym gmina Osiek Mały charakteryzuje się także zdecydowanie najwyższą liczbą uczniów na komputer z dostępem do Internetu 74 przy średniej w województwie na poziomie 13 uczniów) wśród gmin Wielkopolski.

5.2.2 Dostępność i poziom rozwoju usług ochrony zdrowia i opieki społecznej (medycznych)

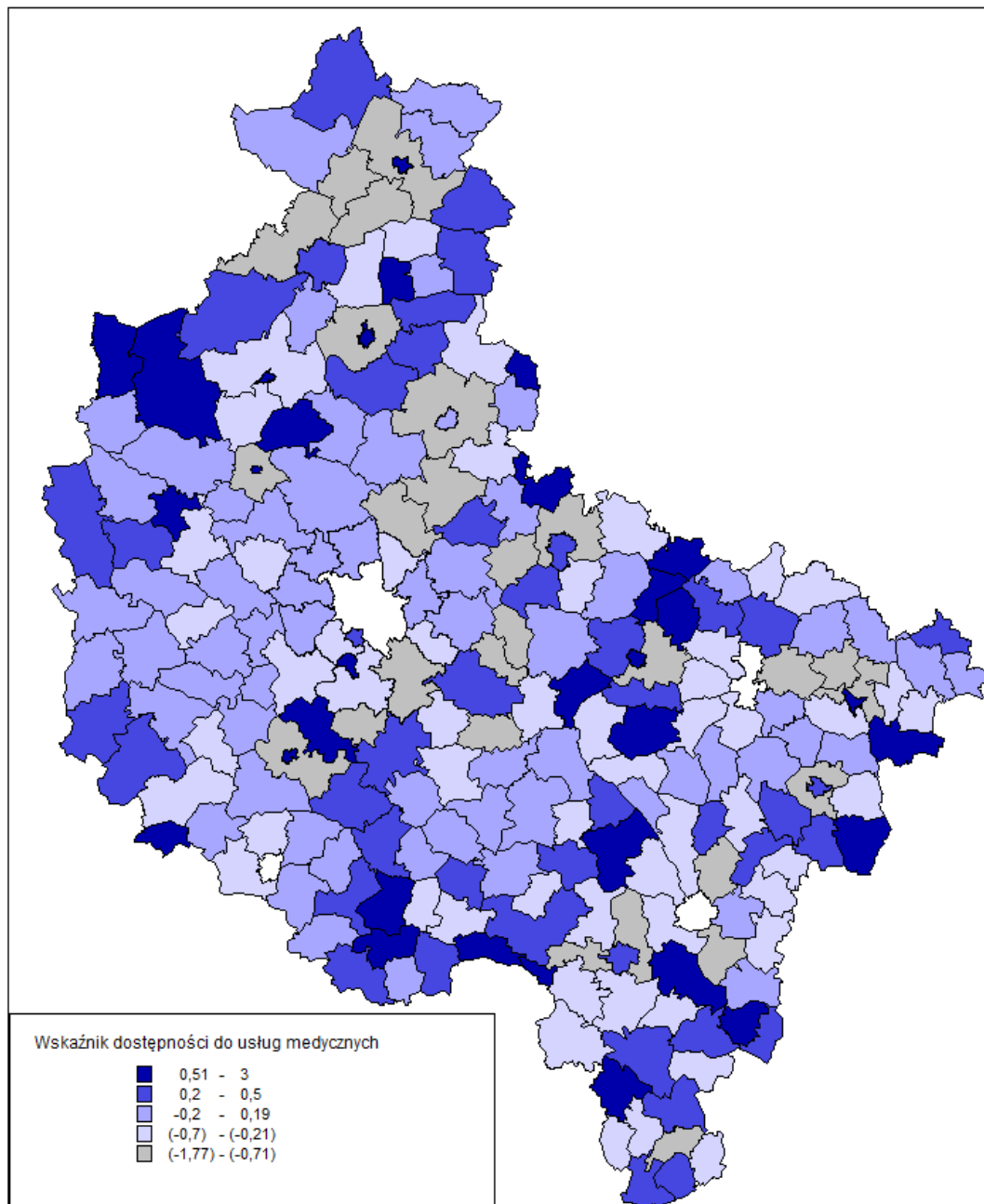
Analiza poziomu rozwoju i dostępności usług ochrony zdrowia i opieki społecznej (medycznych) w województwie wielkopolskim w układzie gmin prowadzi się w oparciu wskaźnik syntetyczny Perkala skonstruowany na bazie następującego zestawu wskaźników:

- 2.2.1. liczba aptek i punktów aptecznych na 1000 mieszkańców
- 2.2.2. liczba porad lekarskich na 1 mieszkańca
- 2.2.3. zakłady opieki zdrowotnej na 1 tys. mieszkańców,
- 2.2.4. liczba miejsc w placówkach stacjonarnej opieki społecznej na 1 tys. mieszkańców,

Wyniki analizy w postaci zróżnicowania przestrzennego wartości wskaźnika dostępności do usług medycznych W_{sm} prezentuje rycina 19. Najwyższy poziom dostępności usług medycznych w województwie wielkopolskim (klasa A) odnotowano w gminach miejskich: Czarnków, Obrzycko, Koło i Słupca, oraz gminach: Chrzypsko Wielkie, Wieleń, Orchowa, i Wapno (wartość wskaźnika powyżej 1,5). Poza wymienionymi gminami do klasy A zaliczono także gminy: Kraszewice, Dąbie, Kościan, Ostrowie, Zagórów, Kołaczkowo,

Chodzież, Zduny, Powidz, Połajewo, Sulmierzyce, Puszczykowo, Pleszew, Wijewo, Sieroszowice, Dobra, Miasteczko-Krajeńskie, Kobyla Góra, Krobia, Złotów, Mieleszyn, Miejska Górka oraz Kryz Wielkopolski (patrz rycina 19).

Rysunek 19. Wskaźnik dostępności usług ochrony zdrowia i opieki społecznej w gminach województwa wielkopolskiego w 2009r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS www.stat.gov.pl

Tabela 15. Gminy o najniższej dostępności do usług medycznych w Wielkopolsce

gminy	Wartość wskaźnika syntetycznego	liczba aptek i punktów aptecznych na 1000 mieszkańców	porady na 1 mieszkańca	zakłady opieki zdrowotnej na 1 tys. mieszkańców	liczba miejsc w placówkach stacjonarnej pomocy społecznej na 1000 mieszkańców
		2.2.1	2.2.2	2.2.3	2.2.4
Ostrów Wielkopolski (2)	-0,82	0,16	1,95	0,22	0,00
Kramsk (2)	-0,82	0,10	2,99	0,19	0,00
Dominowo (2)	-0,84	0,34	1,38	0,00	0,00
Krajenka (3)	-0,91	0,27	1,78	0,00	0,00
Skoki (3)	-0,92	0,34	0,00	0,11	0,00
Kościan (2)	-0,99	0,13	1,49	0,20	0,00
Murowana Goślina (3)	-1,00	0,25	0,00	0,18	0,00
Koło (2)	-1,04	0,14	1,60	0,14	0,00
Nekla (3) *	-1,07	0,15	0,00	0,29	0,00
Żelazków (2)	-1,11	0,11	1,75	0,11	0,00
Wągrowiec (2)	-1,12	0,17	1,79	0,00	0,00
Słupca (2)	-1,17	0,11	1,39	0,11	0,00
Turek (2)	-1,73	0,00	0,29	0,00	0,00
Gniezno (2)	-1,77	0,00	0,00	0,00	0,00
Chodzież (2)	-1,77	0,00	0,00	0,00	0,00
Obrzycko (2)	-1,77	0,00	0,00	0,00	0,00
Średnia		0,28	3,78	0,34	2,76

(2) gmina wiejska

(3) gmina miejsko-wiejska

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS www.stat.gov.pl

Gminami o najniższym poziomie dostępności usług medycznych w Wielkopolsce są gminy wiejskie: Obrzycko, Chodzież, Gniezno, Turek, Słupca, Wągrowiec, Koło, Kościan. Usługi medyczne dla mieszkańców tych gmin są świadczone w dużej mierze w pobliskich miastach Obrzycku, Chodzieży, Gnieźnie, itd. W trzech badanych gminach wiejskich: Obrzycku, Chodzieży i Gnieźnie, wartości wszystkich analizowanych cech diagnostycznych wynosiły 0. Wskaźniki zakładów opieki zdrowotnej oraz stacjonarnej pomocy społecznej na 10 tys. mieszkańców wynosił 0 także w gminach wiejskich Turek, Wągrowiec, i Krajenka. Ponadto wskaźnik porad udzielonych przez jednostki ambulatoryjne wyniósł 0 w gminach miejsko-wiejskich: Nekla, Murowana Goślina i Skoki. W żadnej w wymienionych gmin nie było stacjonarnych placówek opieki społecznej.

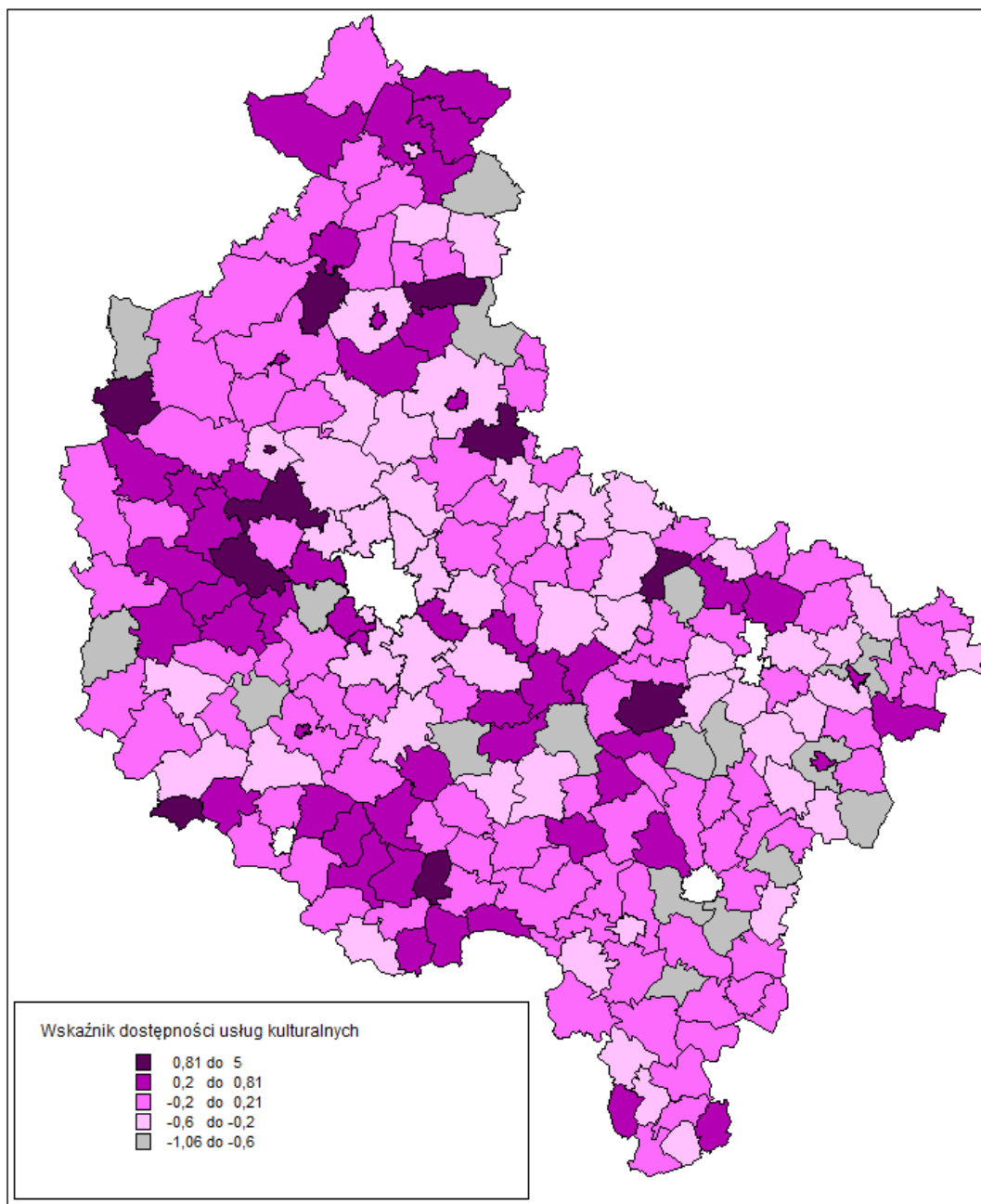
5.2.3 Dostępność i poziom rozwoju usług kulturalnych

Analiza poziomu rozwoju i dostępności usług kulturalnych w województwie wielkopolskim w układzie gmin prowadzi się w oparciu wskaźnik syntetyczny Perkala skonstruowany na bazie następującego zestawu wskaźników:

- 2.3.1. Liczba ludności na placówkę biblioteczną
- 2.3.2. księgozbiór bibliotek na 10 tys. mieszkańców,
- 2.3.3. liczba instytucji kulturalnych na 10 tys. mieszkańców
- 2.3.4. liczba imprez kulturalnych na 10 tys. mieszkańców
- 2.3.5. liczba obiektów sportowych na 10 tys. mieszkańców
- 2.3.6. liczba obiektów sportowych na 100km²,

Wyniki analizy w postaci zróżnicowania przestrzennego wartości wskaźnika dostępności do usług kulturalnych W_{sk} prezentuje rycina 20. Najwyższy poziom dostępności usług kulturalnych w województwie wielkopolskim odnotowano w następujących gminach: Mieścisko, Powidz, Szamocin, Obrzycko, Duszniki, Pępowo, Wijewo, Drawsko, Ujście, Szamotuły i Zagórz (wartość syntetycznego wskaźnika $W > 0,8$).

Rysunek 20. Wskaźnik dostępności usług kulturalnych w gminach województwa wielkopolskiego w 2009r

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS www.stat.gov.pl

Tabela 16. Gminy o najniższej dostępności do usług kulturalnych w Wielkopolsce

Gminy	Wartość wskaźnika syntetycznego	ludność na 1 placówkę biblioteczną	księgozbiór bibliotek na 1000 ludności	instytucje kulturalne na 10 tys. mieszkańców	liczba imprez kulturalnych na 10 tys. mieszkańców	liczba obiektów sportowych na 10000 mieszkańców	liczba obiektów na 100km ²
		2.3.1.*	2.3.2	2.3.3	2.3.4	2.3.5	2.3.6
Gołańcz (3)	-0,71	8424,00	1188,00	1,19	90,22	3,56	1,56
Łobżenica (3)	-0,71	9765,00	1842,00	2,05	59,40	5,12	2,62
Mikstat (3)	-0,72	6161,00	2549,00	0,00	0,00	3,25	2,30
Bralin (2)	-0,74	5776,00	1547,00	0,00	0,00	5,19	3,53
Koźminek (2)	-0,79	7491,00	2846,00	0,00	0,00	2,67	2,25
Kamieniec (2)	-0,84	6411,00	2167,00	0,00	0,00	1,56	0,75
Żerków (3)	-0,88	10575,00	1993,00	0,95	34,04	4,73	2,94
Rychwał (3)	-0,92	8327,00	1913,00	0,00	0,00	3,60	2,54
Turek (2)	-1,02	8248,00	1657,00	0,00	0,00	1,21	0,92
Zbąszyń (3)	-1,06	13502,00	1453,00	0,74	28,88	7,41	5,56
Średnia		3815,50	4118,92	1,57	52,70	7,53	9,37

(2) gmina wiejska

(3) gmina miejsko-wiejska

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS www.stat.gov.pl

* Kolorem szarym zaznaczono destymulantę

Najniższe wartości syntetycznych wskaźników dostępności do usług kulturalnych występowały w gminach: Zbąszyń, Turek, Rychwał, Żerków i Kamieniec (wartość wskaźnika poniżej -0,8). Gmina Zbąszyń cechowała się najwyższą liczbą mieszkańców na 1 placówkę biblioteczną, która ponad trzykrotnie przekraczała średnią dla województwa. Gmina ta cechowała się także jednym z najuboższych księgozbiorów wśród analizowanych gmin. Ponadto gmina Zbąszyń cechowała się bardzo ograniczonym (w porównaniu z innymi gminami) poziomem dostępności usług świadczonych przez domy i ośrodki kultury.

Brak dostępu do instytucji kulturalnych odnotowano w gminach: Mikstat, Bralin, Koźminek, Kamieniec, Rychwał oraz Turek. Najmniejsza dostępność do usług bibliotecznych, poza gminą Zbąszyń występowała także w gminach: Żerków i Łobżenica.

Poza przedstawionymi w tabeli gminami, niski poziom dostępności usług kulturalnych występował także w gminach: nowe Skalmierzyce, Grodziec, Dopiewo, Książ Wielkopolski, Dobra, Ostrowite, Krzyż Wielkopolski, Koło, Godzisz Wielkie (od -0,69 do -0,60); Gniezno,

Strzałkowo, Swarzędz, Kościelec, Luboń, Gniezno, Rogoźno, Trzemeszno, Kawęczyn, Złotów, Chodów, Kórnik, Czerwonak (od -0,59 do -0,50). Wśród gmin cechujących się najniższą dostępnością usług kulturalnych znalazło się aż pięć gmin powiatu poznańskiego.

5.2.4 Dostępność i poziom rozwoju usług technicznych

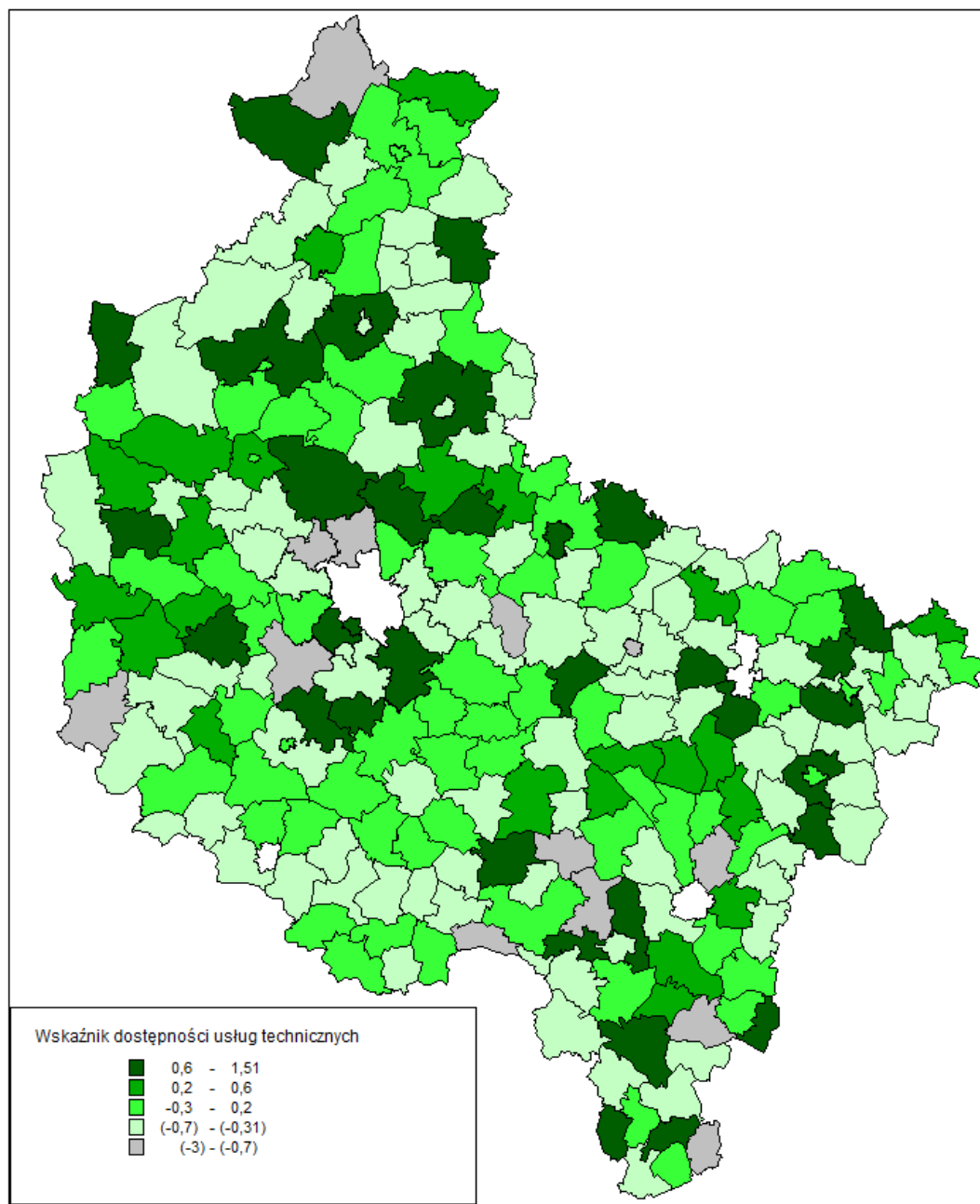
Analiza poziomu rozwoju i dostępności usług technicznych w województwie wielkopolskim w układzie gmin prowadzi się w oparciu wskaźnik syntetyczny Perkala skonstruowany na bazie następującego zestawu wskaźników:

- 3.1. odsetek korzystających z sieci wodociągowej,
- 3.2. odsetek korzystających z sieci kanalizacyjnej,
- 3.3. odsetek korzystających z sieci gazowej,
- 3.4. gęstość sieci czynnej kanalizacji na 100km²,
- 3.5. gęstość sieci gazowej czynnej na 100 km²,
- 3.6. wskaźnik dostępności komunikacyjnej (odsetek miejscowości w danej gminie posiadającej połączenia autobusowe)

Wyniki analizy w postaci zróżnicowania przestrzennego wartości wskaźnika dostępności do usług technicznych W_{st} prezentuje rycina 21.

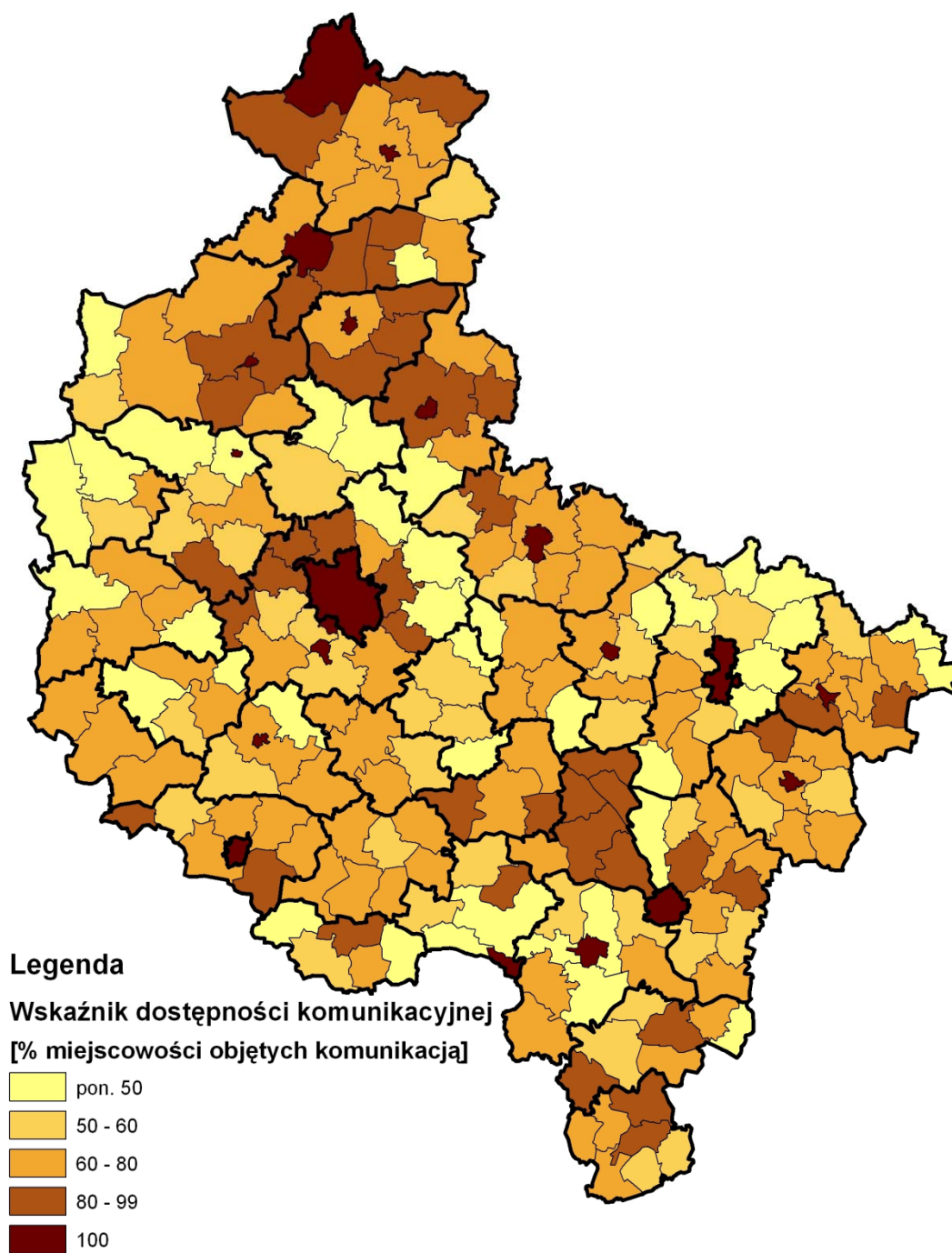
Największa dostępność usług technicznych (klasa A) występuje w miastach: Kościan, Chodzież, Ostrów Wielkopolski, Wągrowiec, Złotów, Gniezno, Luboń, Czarnków (wartość wskaźnika syntetycznego w przedziale od 2 do 3), Puszczykowo, Turek, Piła, Koło (1,5-1,9), Słupca oraz gminy: Tarnowo Podgórne, Swarzędz, Komorniki, Śrem, Rokietnica, Suchy Las, Jarocin, Gostyń, Łubowo (0,7 – 1,4), a także miasto Obrzycko i gminy Czerwonak, Kępno, Środa Wielkopolska, Margonin, Rawicz, Kaczory, Dopiewo, Ujście, Kleszczewo, Krobia (0,5-0,69).

Rysunek 21. Wskaźnik dostępności usług technicznych w gminach województwa wielkopolskiego w 2009r

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS www.stat.gov.pl

Rysunek 22. Zróźnicowanie wskaźnika dostępności komunikacyjnej w gminach województwa wielkopolskiego.

Źródło: Dominiak, Perdał, 2011

Tabela 17. Gminy o ograniczonej dostępności do usług infrastruktury technicznej w Wielkopolsce

Gminy	Wskaźnik syntetyczny	% gosp. dom korzystających z sieci ogółem			gęstość sieci gazowej na 100km ²	gęstość sieci kanalizacyjnej na 100km ²	wskaźnik dostępności komunikacyjnej
		wodociąg	kanalizacja	gaz			
		%	%	%			
		3.1	3.2	3.3			
Czajków (2)	-0,87	87,5	0	0	0	0	42,9
Szczytniki (2)	-0,90	76,6	10	0	0	15,8	56,8
Wierzbinek (2)	-0,94	86,1	1,1	0	0	0,3	38,5
Drawsko (2)	-0,95	64,8	45,6	0	0	19,4	53,8
Chodów (2)	-0,97	85,5	13,5	0	0	9,6	25,7
Przedecz (3)	-1,03	78,2	24,9	0	0	10,8	28,6
Grodziec (2)	-1,06	82,6	0	0	0	0	35,5
Krzymów (2)	-1,11	79,8	0,2	0	0	0,2	37,1
Godziszewo Wielkie (2)	-1,17	66,9	11,7	1,9	4,8	8	51,9
Wieleń (3)	-1,21	61,1	18	0	0	2,2	61,1
Miedzichowo (2)	-1,31	60,5	35,8	0,2	2,3	7,6	37
Średnia		89,3	39,1	23,2	57,9	45,9	67,6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS www.stat.gov.pl

Najniższy poziom dostępności usług technicznych wśród gmin województwa wielkopolskiego występuje w gminach: Miedzichowo, Wieleń, Godziszewo Wielkie oraz Krzymów, Grodziec i Przedecz (wartość syntetycznego wskaźnika dostępności usług poniżej - 1). Gmina Miedzichowo cechuje się najniższym odsetkiem gospodarstw domowych korzystających z sieci wodociągowej 60,5% (przy średniej w województwie wynoszącej niemal 90%). W gminach Grodziec oraz Czajków, brak jest sieci kanalizacyjnej i gazowej, natomiast w gminach: Wieleń, Krzymów, Przedecz, Chodów, Drawsko, Wierzbinek i Szczytniki nie ma sieci gazowej. Są to w przeważającej części gminy wiejskie (poza gminami Wieleń i Przedecz) leżące w większości w południowej części województwa, między innymi w powiatach: konińskim, kaliskim, kolskim. Gminy z tej klasy cechują się także niskimi wartościami wskaźnika dostępności komunikacyjnej, szczególnie w przypadku gmin Przedecz i Chodów (który wynosi 26-28% w porównaniu ze średnią dla województwa wynoszącą 67%).

5.3 Zróżnicowanie dostępności i poziomu rozwoju usług publicznych w układzie miasto-wieś

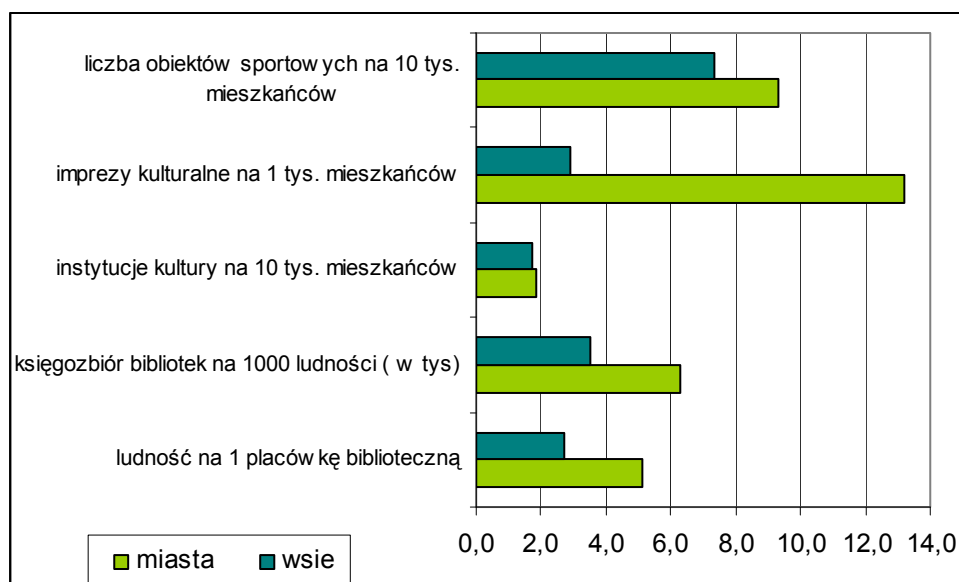
Na terenach wiejskich, ze względu na większą powierzchnię, wskaźniki dostępności przestrzennej szkół zarówno podstawowych jak i gimnazjalnych (liczba szkół na 100km² powierzchni) kształtował się na znacznie niższym poziomie niż w miastach. Średnia dostępność przestrzenna do szkół podstawowych wynosiła na terenach wiejskich 3,3 i 1,2, natomiast w miastach odpowiednio: 31 i 30. Dostępność społeczna liczona, jako liczba szkół na 10 tys. uczniów jest zdecydowanie wyższa na wsiach (84,5) niż w miastach (47,5), bowiem mamy tam do czynienia zazwyczaj z mniejszymi szkołami. Natomiast dostępność społeczna gimnazjów jest wyższa w miastach (wartości wskaźnika wynoszą odpowiednio 82 w miastach i 52 na wsiach). Co interesujące większym poziomem dostępności do komputerów z dostępem do Internetu cechują się gminy wiejskie. Na wsiach wskaźnik liczby uczniów szkół podstawowych na 1 komputer z dostępem do sieci wynosił średnio 9,6, natomiast w miastach – 19,2.

Poziom dostępności usług medycznych w miastach jest znacznie wyższy. Miasta cechują się znacznie większą dostępnością do aptek (5,7 aptek na 10 tys. ludności, podczas gdy na wsiach wartość wskaźnika wynosiła 1,8). Wskaźnik porad udzielanych przez punkty ambulatoryjne na jednego mieszkańca wynosił w miastach 8,0 podczas gdy na terenach wiejskich – 2,3. Tereny wiejskie charakteryzują się także niższą dostępnością zakładów opieki zdrowotnej (średni wskaźnik liczby ZOZ na 10 tys. mieszkańców wynosił 7,0 w miastach i 2,1 na wsiach).

W zakresie usług kulturalnych tereny wiejskie cechowały się mniejszą liczbą mieszkańców na 1 bibliotekę niż miasta (5,1 tys. osób na 1 placówkę biblioteczną w miastach oraz 2,7 tys. na wsiach), ale jednocześnie także uboższym księgozbiorem (3,5 tys. książek na 10 tys. ludności na wsiach oraz 6,3 tys. książek na 10 tys. ludności w miastach). Dostępność społeczna do ośrodków i centrów kultury na wsiach jest wyższa niż w miastach i wynosi 4,4 instytucji/ 10 tys. mieszkańców, podczas gdy w miastach wynosi ona zaledwie 2 instytucje/ 10 tys. ludności. Jednakże pod względem liczby organizowanych przez nie imprez kulturalnych zdecydowanie dominują miasta, w których wskaźnik liczby imprez na 10 tys. ludności wynosił 133, a na terenach wiejskich – tylko 30. Wsie charakteryzują się także nieco

mniejszym poziomem dostępności do obiektów sportowych (na terenach wiejskich liczba obiektów na 10 tys. mieszkańców wynosiła 8, podczas gdy w miastach – 9) (ryc.23).

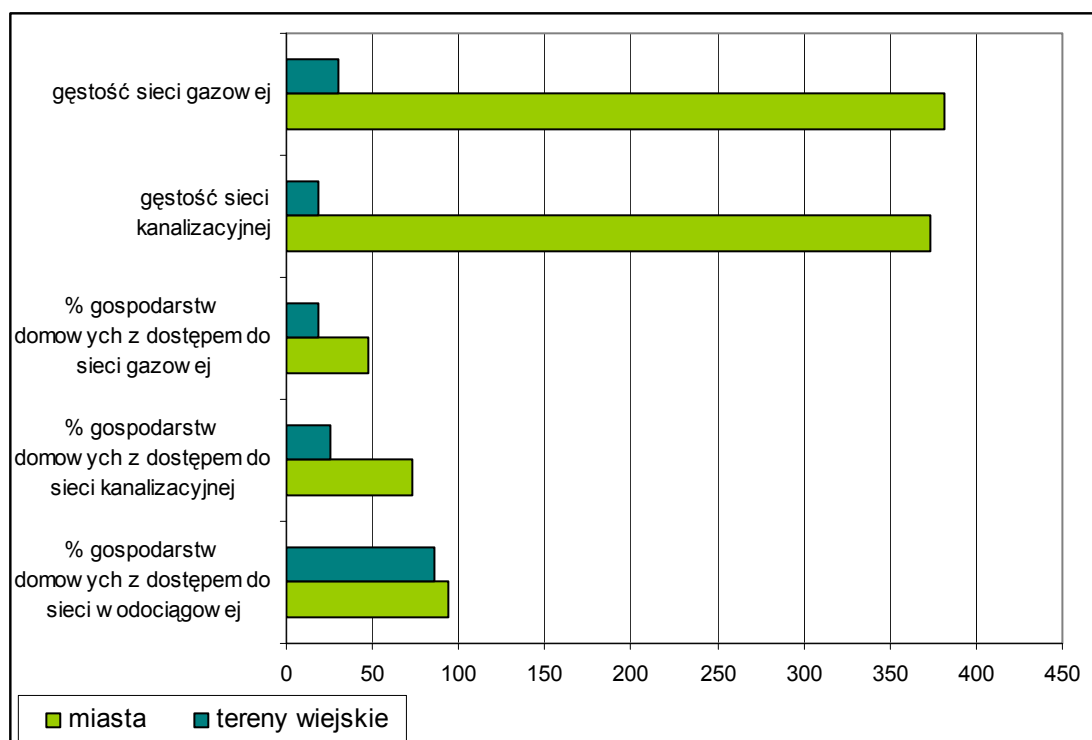
Rysunek 23. Wartości średnich wskaźników dostępności do usług kulturalnych w miastach i na obszarach wiejskich w województwie wielkopolskim w 2009r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS www.stat.gov.pl

Miasta cechują się zdecydowanie wyższym poziomem dostępności infrastruktury technicznej. Dostęp gospodarstw domowych do sieci wodociągowej wynosił 94% w miastach i 86% na terenach wiejskich. W przypadku dostępności do sieci kanalizacyjnej i gazowej wartość współczynników była znacznie niższa i wynosiła 72% dla miast oraz 25% dla wsi (sieć kanalizacyjna) oraz odpowiednio 47% i 13% (dla sieci gazowej) Również gęstość analizowanych sieci mierzona ich długością na 1km² jest znacznie niższa na terenach wiejskich (ryc. 24).

Rysunek 24. Wartości średnich wskaźników dostępności do usług technicznych w miastach i na obszarach wiejskich w województwie wielkopolskim w 2009r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS www.stat.gov.pl

Poniżej, w tabelach 18 i 19 przedstawiono klasyfikację miast i wsi województwa wielkopolskiego ze względu na poziom dostępności usług edukacyjnych, medycznych, kulturalnych i technicznych.

Tabela 18. Zróżnicowanie poziomu dostępności do usług publicznych w miastach województwa wielkopolskiego

Rodzaj usług	Dostępność	Miasta
Usługi edukacyjne	Miasta o najwyższej dostępności (powyżej 0,5)	Rydzyna, Osieczna, Stawiszyn, Ostroróg, Wielichowo, Nowe Skalmierzyce, Mikstat, Bojanowo, Jutrosin, Krajenka, Krzywiń, Rychwał, Kościan, Obrzycko, Kłecko, Żerków, Łobżenica
	Miasta o przeciętnej dostępności (0,5- (-0,5)	Pobiedziska, Wolsztyn, Dolsk, Przedecz, Sulmierzyce, Czarniejewo, Lwówek, Miejska Górka, Rawicz, Dąbie, Borek Wielkopolski, Witkowo, Grabów nad Prosną, Książ Wielkopolski, Koło, Mosina, Miłosław, Koźmin Wielkopolski, Poniec, Pogorzela, Murowana Goślina, Tuliszków, Słupca, Zagórów, Jarocin, Międzychód, Kłodawa, Pleszew, Zbąszyń, Złotów, Śmigiel, Stęszew, Ostrzeszów, Krobia, Kórnik, Margonin, Szamotuły, Puszczykowo, Czempień, Skoki, Buk, Nekla, Śrem, Zduny, Raszków, Dobra, Rakoniewice, Pyzdry, Chodzież, Odolanów, Wronki, Trzemeszno, Trzcianka, Ujście, Gniezno, Nowy Tomyśl, Wysoka, Okonek, Sompolno, Kępno, Kleczew, Pniewy, Gostyń, Ostrów Wielkopolski, Rogoźno, Wieleń, Golina, Ślesin, Jastrowie, Szamocin
	Miasta o najniższej dostępności (poniżej 0,5)	Krzyż Wielkopolski, Swarzędz, Wągrowiec, Opalenica, Kobylin, Luboń, Turek, Września, Krotoszyn, Środa Wielkopolska, Piła, Grodzisk Wielkopolski, Sieraków, Czarnków, Oborniki, Gołańcz, Kostrzyn, Wyrzysk
Usługi medyczne	Miasta o najwyższej dostępności (powyżej 0,5)	Wieleń, Ślesin, Dąbie, Krzywiń, Zagórów, Jutrosin, Żerków, Miejska Górka, Dolsk, Grabów nad Prosną, Raszków, Dobra, Stawiszyn, Pogorzela, Przedecz, Rychwał, Borek Wielkopolski, Rydzyna
	Miasta o przeciętnej dostępności (0,5- (-0,5)	Ostroróg, Sompolno, Mikstat, Łobżenica, Margonin, Pleszew, Wielichowo, Krobia, Lwówek, Czarnków, Koło, Śmigiel, Tuliszków, Wolsztyn, Osieczna, Rakoniewice, Wysoka, Kłecko, Kleczew, Kobylin, Czarniejewo, Wyrzysk, Czempień, Obrzycko, Szamocin, Słupca, Koźmin Wielkopolski, Odolanów, Gołańcz, Ostrzeszów, Zduny, Buk, Poniec, Pobiedziska, Kępno, Zbąszyń, Kościan, Gostyń, Kostrzyn, Bojanowo, Środa Wielkopolska, Chodzież, Pyzdry, Krzyż Wielkopolski, Trzcianka, Krotoszyn, Kłodawa, Międzychód, Sulmierzyce, Sieraków, Rawicz, Stęszew, Puszczykowo, Wronki, Nowy Tomyśl, Opalenica, Oborniki, Pniewy, Września, Szamotuły, Śrem, Kórnik, Trzemeszno, Miłosław, Ujście, Jarocin
	Miasta o najniższej dostępności (poniżej 0,5)	Złotów, Witkowo, Swarzędz, Nowe Skalmierzyce, Golina, Książ Wielkopolski, Turek, Ostrów Wielkopolski, Okonek, Gniezno, Luboń, Skoki, Grodzisk Wielkopolski, Jastrowie, Piła, Rogoźno, Mosina, Wągrowiec, Krajenka, Nekla, Murowana Goślina

Usługi kulturalne	Miasta o najwyższej dostępności (powyżej 0,5)	Nekla, Ostroróg, Kleczew, Kłecko, Rydzyna, Miejska Górka, Osieczna, Żerków, Dobra, Przedecz, Grabów nad Prosną, Poniec, Lwówek, Krobia, Raszków, Pogorzela, Jutrosin, Borek Wielkopolski, Dąbie, Wielichowo, Dolsk, Zagórów.
	Miasta o przeciętnej dostępności (0,5- (-0,5)	Środa Wielkopolska, Trzemeszno, Zbąszyń, Murowana Goślina, Kłodawa, Witkowo, Krzyż Wielkopolski, Puszczykowo, Gostyń, Sulmierzyce, Rawicz, Jastrowie, Chodzież, Czarnków, Grodzisk Wielkopolski, Kępno, Pniewy, Czempień, Pleszew, Międzychód, Odolanów, Wronki, Rychwał, Piła, Stęszew, Mikstat, Golina, Skoki, Sieraków, Wieleń, Pobiedziska, Rakoniewice, Szamotuły, Wyrzysk, Miłosław, Czarniejewo, Śmigiel, Opalenica, Ujście, Koźmin Wielkopolski, Stawiszyn, Zduny, Krajenka, Buk, Okonek, Obrzycko, Gołańcz, Wysoka, Kobylin, Sompolno, Kórnik, Krzywiń, Szamocin, Margonin, Tuliszków, Łobżenica, Pyzdry, Książ Wielkopolski, Bojanowo, Ślesin.
	Miasta o najniższej dostępności (poniżej 0,5)	Złotów, Śrem, Mosina, Swarzędz, Krotoszyn, Słupca, Września, Ostrów Wielkopolski, Gniezno, Luboń, Ostrzeszów, Nowy Tomyśl, Rogoźno, Wolsztyn, Turek, Jarocin, Kostrzyn, Wągrowiec, Trzcianka, Nowe Skalmierzyce, Oborniki, Kościan, Koło.
Usługi techniczne	Miasta o najwyższej dostępności (powyżej 0,5)	Nowe Skalmierzyce, Rawicz, Nowy Tomyśl, Kościan, Wolsztyn, Swarzędz, Jutrosin, Rakoniewice, Kępno, Śrem, Lwówek, Kórnik, Jarocin, Chodzież, Gostyń, Żerków, Margonin, Bojanowo, Kostrzyn, Ostrzeszów, Ostrów Wielkopolski, Międzychód.
	Miasta o przeciętnej dostępności (0,5- (-0,5)	Mikstat, Książ Wielkopolski, Murowana Goślina, Wągrowiec, Szamotuły, Czarnków, Gniezno, Września, Rydzyna, Poniec, Śmigiel, Oborniki, Złotów, Krajenka, Pniewy, Czempień, Buk, Środa Wielkopolska, Krotoszyn, Pobiedziska, Stęszew, Koźmin Wielkopolski, Piła, Mosina, Luboń, Opalenica, Rogoźno, Wronki, Odolanów, Ujście, Trzemeszno, Turek, Wysoka, Trzcianka, Grodzisk Wielkopolski, Borek Wielkopolski, Krobia, Koło, Witkowo, Łobżenica, Zduny, Grabów nad Prosną, Kleczew, Ślesin, Raszków, Krzyż Wielkopolski, Miłosław, Golina, Pleszew, Słupca, Puszczykowo, Kłodawa, Ostroróg, Zbąszyń, Szamocin, Kłecko, Zagórów, Sieraków, Miejska Górka, Dobra, Wyrzysk.
	Miasta o najniższej dostępności (poniżej 0,5)	Skoki, Wielichowo, Sompolno, Tuliszków, Nekla, Pyzdry, Gołańcz, Stawiszyn, Dolsk, Obrzycko, Jastrowie, Osieczna, Rychwał, Pogorzela, Przedecz, Dąbie, Czarniejewo, Kobylin, Sulmierzyce, Okonek, Wieleń, Krzywiń.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS www.stat.gov.pl

Tabela 19. Zróżnicowanie poziomu dostępności do usług publicznych na terenach wiejskich województwa wielkopolskiego

Rodzaj usług	Dostępność	Tereny wiejskie
Usługi edukacyjne	Tereny wiejskie o najwyższej dostępności (powyżej 0,5)	Szczytniki, Stare Miasto, Kostrzyn, Ceków-Kolonia, Chodów, Krzemieniewo, Włoszakowice, Czermin, Opatówek, Krzymów, Kłodawa, Krzykosy, Ostrów Wielkopolski, Rozdrażew, Przygodzice, Kramsk, Żelazków, Blizanów, Kawęczyn, Godziesze Wielkie, Odolanów, Trzcinica, Czerwonak, Władysławów, Raszków, Gizalki, Lisków, Perzów, Kępno, Zduny, Gostyń, Orchowo.
	Tereny wiejskie o przeciętnej dostępności (0,5- (-0,5)	Jarocin, Nekła, Czajków, Jaraczewo, Śrem, Rychwał, Baranów, Gołańcz, Kotlin, Skoki, Gniezno, Zaniemyśl, Ujście, Kraszewice, Powidz, Kołaczkowo, Dominowo, Krotoszyn, Kuślin, Brodnica, Olszówka, Rychtal, Grodzisk Wielkopolski, Koło, Sieroszewice, Łęka Opatowska, Słupca, Grzegorzew, Mosina, Brudzew, Miejska Górka, Jastrowie, Szamotuły, Koźmin Wielkopolski, Rzgów, Miedzichowo, Łubowo, Oborniki, Wysoka, Pakosław, Dobrzyca, Kleczew, Opalenica, Rogoźno, Poniec, Pyzdry, Grodziec, Środa Wielkopolska, Gołuchów, Dobra, Sośnie, Mieleszyn, Kaczory, Złotów, Śmigiel, Doruchów, Dopiewo, Siedlec, Kamieniec, Chocz, Nowe Miasto nad Wartą, Drawsko, Pleszew, Margonin, Zbąszyń, Czarnków, Sompolno, Babiak, Kościelec, Nowe Skalmierzyce, Wierzbinek, Brzeziny, Wolsztyn, Zakrzewo, Książ Wielkopolski, Lwówek, Turek, Kleszczewo, Mikstat, Pobiedziska, Ostrzeszów, Wielichowo, Malanów, Krajenka, Piaski, Przykona, Pogorzela, Miasteczko Krajeńskie, Przemęt, Trzcianka, Chrzypsko Wielkie, Września, Swarzędz, Szamocin, Tuliszków, Lubasz, Trzemeszno, Komorniki, Kazimierz Biskupi, Lipno, Ślesin, Kobyła Góra, Kiszkowo, Kobylin, Koźminek, Wapno, Grabów nad Prosną, Ryczywół, Połajewo, Borek Wielkopolski, Kaźmierz, Rakoniewice, Białośliwie, Żerków, Przedecz, Suchy Las, Kościan, Wągrowiec, Łobżenica, Lipka, Mycielin, Golina, Osiek Mały, Zagórów, Szydłowo, Tarnówka, Wieleń, Osieczna, Rokietnica, Buk, Duszniki, Nowy Tomyśl, Tarnowo Podgórne, Łądek, Ostroróg, Murowana Goślina, Kłecko, Dąbie, Witkowo, Dolsk, Wilczyn, Miłosław, Wyrzysk.
	Tereny wiejskie o najniższej dostępności (poniżej 0,5)	Krzywiń, Obrzycko, Stęszew, Ostrowite, Jutrosin, Bralin, Pępowo, Sieraków, Pniewy, Okonek, Krzyż Wielkopolski, Bojanowo, Świąciechowa, Rydzyna, Krobia, Chodzież, Niechanowo, Skulsk, Wronki, Czempin, Międzychód, Granowo, Rawicz, Kwilcz, Czarniejewo, Wijewo, Budzyń, Mieścisko, Stawiszyn, Kórnik, Strzałkowo, Damasławek.

Usługi medyczne	Tereny wiejskie o najwyższej dostępności (0,5- (-0,5))	Chrzypsko Wielkie, Wapno, Orchowo, Kraszewice, Ostrowite, Połajewo, Powidz, Kołaczkowo, Wijewo, Miasteczko Krajeńskie, Sieroszewice, Zduny, Kobyła Góra, Mieleszyn, Łądek, Kiszkowo, Czermin, Strzałkowo, Dobrzyca, Malanów, Kawęczyn, Czajków, Rychtal, Budzyń, Kwilcz, Siedlec, Ceków-Kolonia, Trzcinica, Dopiewo, Władysławów, Pakosław, Babiak, Piaski, Okonek, Suchy Las, Brudzew, Krzymów, Lipka, Chocz, Brzeziny, Ryczywół, Miedzichowo, Opatówek.
	Tereny wiejskie o przeciętnej dostępności (0,5- (-0,5))	Damasławek, Rokietnica, Chodów, Grodziec, Krzemieniewo, Zakrzewo, Drawsko, Granowo, Kamieniec, Wilczyn, Jaraczewo, Białośliwie, Olszówka, Tarnowo Podgórne, Włoszakowice, Przemęt, Duszniki, Grzegorzew, Nowe Miasto nad Wartą, Mieścisko, Wierzbinek, Pępowo, Koźminek, Poniec, Czerwonak, Lipno, Dąbie, Kazimierz Biskupi, Kaczory, Stare Miasto, Blizanów, Krobia, Lisków, Doruchów, Rozdrażew, Szczytniki, Świąciechowa, Dobra, Sośnie, Bralin, Wyrzysk, Przykona, Mosina, Mycielin, Kleszczewo, Czarniejewo, Rzgów, Przygodzice, Skulsk, Niechanowo, Kaźmierz, Jarocin, Zagórz, Gołuchów, Ujście, Komorniki, Perzów, Gizałki, Kotlin, Kleczew, Kuślin, Kościelec, Czarnków, Czempień, Zaniemyśl, Łęka Opatowska, Międzychód, Godziesze Wielkie, Lubasz, Szydłowo, Łubowo, Brodnica, Baranów, Złotów, Krzywiń, Nowy Tomyśl, Szamotuły, Krzykosy, Rogoźno, Tarnówka, Osiek Mały, Książ Wielkopolski, Kłeco, Ostrów Wielkopolski, Kramsk, Łobżenica, Osieczna, Bojanowo, Stawiszyn, Śrem, Dominowo, Tuliszków, Kępno, Wolsztyn, Rakoniewice, Kościan, Miłosław, Nowe Skalmierzyce, Stęszew, Pobiedziska, Grabów nad Prosną, Wieleń, Koło, Swarzędz, Żelazków, Śmigiel, Rawicz, Jastrowie, Wągrowiec, Ślesin, Oborniki, Pleszew, Buk, Słupca.
	Tereny wiejskie o najniższej dostępności (poniżej 0,5)	Wielichowo, Krotoszyn, Opalenica, Kłodawa, Golina, Trzcianka, Witkowo, Lwówek, Żerków, Kostrzyn, Wronki, Jutrosin, Września, Ostrzeszów, Borek Wielkopolski, Rychwał, Sompolno, Raszków, Kórnik, Turek, Kobylin, Koźmin Wielkopolski, Odolanów, Mikstat, Gniezno, Trzemeszno, Przedecz, Nekla, Pyzdry, Gostyń, Pogorzela, Grodzisk Wielkopolski, Rydzyna, Sieraków, Zbąszyń, Miejska Górka, Chodzież, Margonin, Szamocin, Krzyż Wielkopolski, Wysoka, Gołańcz, Skoki, Krajenka, Murowana Goślina, Obrzycko, Ostroróg, Pniewy, Środa Wielkopolska, Dolsk.

Usługi kulturalne	Tereny wiejskie o najwyższej dostępności (powyżej 0,5)	Mieścisko, Jastrowie, Powidz, Szamocin, Szamotuły, Ujście, Duszniki, Drawsko, Sieraków, Wijewo, Pniewy, Pępowo, Czermin, Zakrzewo, Włoszakowice, Kołaczkowo, Gizałki, Margonin, Gołuchów, Gostyń, Krzykosy, Skoki, Kleszczewo, Miłosław, Dominowo, Lipka, Dobrzyca, Trzcianka, Perzów.
	Tereny wiejskie o przeciętnej dostępności (0,5- (-0,5)	Kuślin, Złotów, Pakosław, Budzyń, Krzemieniewo, Chrzypsko Wielkie, Łęka Opatowska, Nowy Tomyśl, Lipno, Miasteczko Krajeńskie, Nowe Miasto nad Wartą, Piaski, Zaniemyśl, Wronki, Ostrów Wielkopolski, Czajków, Przykona, Buk, Dolsk, Żelazków, Tarnówka, Zduny, Ostroróg, Damasławek, Sieroszewice, Kiszkowo, Wierzbinek, Szydłowo, Brodnica, Niechanowo, Rozdrażew, Kraszewice, Białośliwie, Łądek, Wapno, Siedlec, Orchowo, Ceków-Kolonia, Międzychód, Okonek, Kaźmierz, Komorniki, Brzeziny, Skulsk, Miedzichowo, Opalenica, Przygodzice, Sośnie, Mieleszyn, Pleszew, Lubasz, Kaczory, Święciechowa, Tarnowo Podgórne, Doruchów, Wieleń, Granowo, Baranów, Rychtal, Krzymów, Grzegorzew, Stęszew, Czarnków, Olszówka, Ślesin, Środa Wielkopolska, Chodzież, Września, Brudzew, Koźmin Wielkopolski, Łubowo, Słupca, Chocz, Mycielin, Kwilcz, Władysławów, Blizanów, Kotlin, Bojanowo, Osiek Mały, Wolsztyn, Lisków, Osieczna, Kępno, Lwówek, Kościan, Opatówek, Ryczywół, Babiak, Malanów, Kłodawa, Obrzycko, Kazimierz Biskupi, Połajewo, Śrem, Kórnik, Kobylin, Trzcinica, Czempień, Stawiszyn, Wągrowiec, Oborniki, Wilczyn, Krzywiń, Jutrosin, Rokietnica, Krzyż Wielkopolski, Mosina, Zbąszyń, Krajenka, Przemęt, Jaraczewo, Łobżenica, Rzgów, Ostrzeszów, Rakoniewice, Grodzisk Wielkopolski, Kostrzyn, Kłecko, Jarocin, Stare Miasto, Borek Wielkopolski, Krobia, Żerków, Książ Wielkopolski, Swarzędz, Suchy Las, Kramsk, Nekla, Sompolno, Szczytniki, Mikstat, Dobra, Krotoszyn, Rychwał, Kawęczyn, Chodów, Raszków, Przedecz, Pogorzela, Gołańcz, Kobyła Góra, Odolanów, Kościelec, Śmigiel, Pyzdry.
	Tereny wiejskie o najniższej dostępności (poniżej 0,5)	Kleczew, Gniezno, Koło, Golina, Rawicz, Rogoźno, Rydzyna, Godziesze Wielkie, Czarniejewo, Murowana Goślina, Pobiedziska, Tuliszków, Wysoka, Witkowo, Ostrowite, Poniec, Grodziec, Czerwonak, Wielichowo, Dopiewo, Bralin, Strzałkowo, Dąbie, Nowe Skalmierzyce, Grabów nad Prosną, Trzemeszno, Miejska Górka, Kamieniec, Koźminek, Zagórów, Wyrzysk, Turek.

Usługi techniczne	Tereny wiejskie o najwyższej dostępności (powyżej 0,5)	Tarnowo Podgórne, Komorniki, Rokietnica, Czerwonak, Łubowo, Dopiewo, Suchy Las, Granowo, Pakosław, Kaczory, Jarocin, Kościan, Swarzędz, Piaski, Pępowo, Kleszczewo, Krobia, Stęszew, Śrem, Kazimierz Biskupi, Duszniki, Kamieniec, Budzyń, Kotlin, Środa Wielkopolska, Siedlec, Opatówek, Nowe Miasto nad Wartą, Gostyń, Kórnik, Krzemieniewo, Zaniemyśl, Przykona, Odolanów, Wolsztyn, Baranów.
	Tereny wiejskie o przeciętnej dostępności (0,5- (-0,5)	Brodnica, Chodzież, Margonin, Przygodzice, Stare Miasto, Gołuchów, Żelazków, Szamotuły, Ceków-Kolonia, Białośliwie, Ślesin, Pobiedziska, Kostrzyn, Trzcinica, Perzów, Rydzyna, Powidz, Ujście, Wapno, Kiszkowo, Kobyła Góra, Jaraczewo, Obrzycko, Damasławek, Rozdrażew, Żerków, Opalenica, Witkowo, Mosina, Ostrów Wielkopolski, Wysoka, Buk, Kaźmierz, Kwilcz, Czemiń, Lipno, Wilczyn, Raszków, Miejska Górka, Zduny, Bojanowo, Grodzisk Wielkopolski, Borek Wielkopolski, Bralin, Rychtal, Lisków, Doruchów, Poniec, Mieścisko, Kępno, Nowe Skalmierzyce, Pogorzela, Włoszakowice, Kraszewice, Łęka Opatowska, Szamocin, Kleczew, Święciechowa, Czarniejewo, Blizanów, Niechanowo, Gniezno, Kołaczkowo, Strzałkowo, Władysławów, Zakrzewo, Ostrowite, Miasteczko Krajeńskie, Rawicz, Tarnówka, Rakoniewice, Babiak, Połajewo, Kobylin, Kłecko, Krzywiń, Krotoszyn, Koło, Międzychód, Złotów, Osiek Mały, Skulsk, Szydłowo, Rogoźno, Koźminek, Dominowo, Lipka, Wielichowo, Jutrosin, Śmigiel, Grzegorzew, Rzgów, Orchowo, Ryczywół, Małanów, Okonek, Kuślin, Brzeziny, Słupca, Łądek, Olszówka, Kawęczyn, Wągrowiec, Brudzew, Trzemeszno, Stawiszyn, Zbąszyń, Gołańcz, Sośnie, Osieczna, Pniewy, Kościelec, Przemęt, Mikstat, Grabów nad Prosną, Sieroszewice, Oborniki, Ostroróg, Ostrzeszów, Września, Gizałki, Mieleszyn, Kramsk, Czarnków, Pleszew, Lubasz, Turek.
	Tereny wiejskie o najniższej dostępności (poniżej 0,5)	Chodów, Chrzypsko Wielkie, Skoki, Nekla, Krzykosy, Dobrzyca, Sompolno, Drawsko, Wyrzysk, Dolsk, Czermin, Miłosław, Tuliszków, Czajków, Chocz, Wijewo, Wierzbinek, Jastrowie, Szczytniki, Książ Wielkopolski, Kłodawa, Łobzenica, Mycielin, Nowy Tomyśl, Golina, Grodziec, Wronki, Lwówek, Sieraków, Krzyż Wielkopolski, Koźmin Wielkopolski, Zagórów, Krzymów, Miedzichowo, Rychwał, Trzcianka, Dąbie, Pызdry, Godziesze Wielkie, Przedecz, Dobra, Krajenka, Murowana Goślina, Wieleń.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS www.stat.gov.pl

Do obszarów o najbardziej ograniczonej dostępności usług publicznych w układzie miasto-wieś w województwie wielkopolskim zaliczono jednostki, dla których wartość wskaźnika syntetycznego dostępności poszczególnych rodzajów usług kształtowała się poniżej -0,8 (tab. 20 i tab.21). Miastami o najbardziej ograniczonej dostępności usług edukacyjnych były Wyrzysk i Kostrzyn. Najniższy poziom dostępności usług medycznych odnotowano w Murowanej Goślinie i Nekli, natomiast usługi kulturalne są najmniej dostępne

w Złotowie i Śremie. Wieleń i Krzywiń cechują się najniższym poziomem dostępności usług technicznych.

Tabela 20. Miasta o najbardziej ograniczonej dostępności do usług w województwie wielkopolskim w 2009r.

	miasta o ograniczonej dostępności do usług	wartość wskaźnika < -0,8
dostępność usług edukacyjnych	Oborniki - miasto (4)	-0,81
	Gołańcz - miasto (4)	-0,89
	Kostrzyn - miasto (4)	-0,96
	Wyrzysk - miasto (4)	-1,29
dostępność usług medycznych	Wągrowiec (1)	-0,80
	Krajenka - miasto (4)	-0,82
	Nekla - miasto (4) *	-0,86
	Murowana Goślina - miasto (4)	-0,98
dostępność usług kulturalnych	Luboń (1)	-0,81
	Gniezno (1)	-0,85
	Ostrów Wielkopolski (1)	-0,85
	Września - miasto (4)	-0,86
	Słupca (1)	-0,89
	Krotoszyn - miasto (4)	-0,9
	Swarzędz - miasto (4)	-0,94
	Mosina - miasto (4)	-0,95
	Śrem - miasto (4)	-1,17
	Złotów (1)	-1,24
dostępność usług technicznych	Rychwał - miasto (4)	-0,88
	Pogorzela - miasto (4)	-1,00
	Przedecz - miasto (4)	-1,01
	Dąbie - miasto (4)	-1,03
	Czarniejewo - miasto (4)	-1,04
	Kobylin - miasto (4)	-1,16
	Sulmierzyce (1)	-1,18
	Okonek - miasto (4)	-1,20
	Wieleń - miasto (4)	-1,32
	Krzywiń - miasto (4)	-1,35

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS www.stat.gov.pl

* 1 – gmina miejska

4 – miasto w gminie miejsko-wiejskie

Tabela 21. Tereny wiejskie o najbardziej ograniczonej dostępności do usług w województwie wielkopolskim w 2009r

	miasta o ograniczonej dostępności do usług	wartość wskaźnika < -0,8
dostępność usług edukacyjnych	Wijewo (2)	-0,80
	Budzyń (2)	-0,80
	Mieścisko (2)	-0,90
	Stawiszyn - obszar wiejski (5)	-0,98
	Kórnik - obszar wiejski (5)	-1,03
	Strzałkowo (2)	-1,09
	Damaśławek (2)	-1,28
dostępność usług kulturalnych	Dąbie - obszar wiejski (5)	-0,81
	Nowe Skalmierzyce - obszar wiejski (5)	-0,83
	Grabów nad Prosną - obszar wiejski (5)	-0,83
	Trzemeszno - obszar wiejski (5)	-0,83
	Miejska Górka - obszar wiejski (5)	-0,86
	Kamieniec (2)	-0,86
	Koźminek (2)	-0,89
	Zagórz - obszar wiejski (5)	-0,90
	Wyrzysk - obszar wiejski (5)	-1,09
	Turek (2)	-1,13
	dostępność usług medycznych	Kobylin - obszar wiejski (5)
Koźmin Wielkopolski - obszar wiejski (5) *		-1,01
Odolanów - obszar wiejski (5)		-1,01
Mikstat - obszar wiejski (5)		-1,01
Gniezno (2)		-1,01
Trzemeszno - obszar wiejski (5)		-1,01
Przedecz - obszar wiejski (5)		-1,01
Nekla - obszar wiejski (5) *		-1,01
Pyzdry - obszar wiejski (5)		-1,01
Gostyń - obszar wiejski (5)		-1,01
Pogorzela - obszar wiejski (5)		-1,01
Grodzisk Wielkopolski - obszar wiejski (5)		-1,01
Rydzyna - obszar wiejski (5)		-1,01
Sieraków - obszar wiejski (5)		-1,01
Zbąszyń - obszar wiejski (5)		-1,01
Miejska Górka - obszar wiejski (5)		-1,01
Chodzież (2)		-1,01
Margonin - obszar wiejski (5)		-1,01
Szamocin - obszar wiejski (5)		-1,01
Krzyż Wielkopolski - obszar wiejski (5)		-1,01
Wysoka - obszar wiejski (5)		-1,01
Gołańcz - obszar wiejski (5)		-1,01
Skoki - obszar wiejski (5)		-1,01
Krajenka - obszar wiejski (5)		-1,01
Murowana Goślina - obszar wiejski (5)		-1,01
Obrzycko (2)		-1,01
Ostroróg - obszar wiejski (5)		-1,01
Pniewy - obszar wiejski (5)	-1,01	
Środa Wielkopolska - obszar wiejski (5)	-1,01	
Dolsk - obszar wiejski (5)	-1,01	

Dostępność usług technicznych	Wronki - obszar wiejski (5)	-0,81
	Lwówek - obszar wiejski (5)	-0,83
	Sieraków - obszar wiejski (5)	-0,83
	Krzyż Wielkopolski - obszar wiejski (5)	-0,84
	Koźmin Wielkopolski - obszar wiejski (5) *	-0,84
	Zagórow - obszar wiejski (5)	-0,85
	Krzymów (2)	-0,86
	Miedzichowo (2)	-0,88
	Rychwał - obszar wiejski (5)	-0,88
	Trzcianka - obszar wiejski (5)	-0,92
	Dąbie - obszar wiejski (5)	-0,92
	Pyzdry - obszar wiejski (5)	-0,93
	Godziesze Wielkie (2)	-0,95
	Przedecz - obszar wiejski (5)	-0,97
	Dobra - obszar wiejski (5)	-1,04
	Krajenka - obszar wiejski (5)	-1,10
	Murowana Goślina - obszar wiejski (5)	-1,16
	Wieleń - obszar wiejski (5)	-1,68

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS www.stat.gov.pl

*2 – gmina wiejska

5 – teren wiejski w gminie miejsko-wiejskie

Obszary wiejskie, na których odnotowano najniższy poziom dostępności usług edukacyjnych to Strzałkowo i Damasławek. Usługi kulturalne najmniej dostępne są na terenach wiejskich gminy Wyrzysk i w gminie wiejskiej Turek. Najniższym poziomem dostępności usług technicznych cechowały się tereny wiejskie gmin: Murowana Goślina i Wieleń. Dostępność usług medycznych była najniższa w 30 jednostkach, które pokazuje tabela 21.

6 Rekomendacje dla „Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego do 2020 roku” odnośnie poprawy dostępności usług

Ograniczony dostęp do usług i dóbr publicznych jest poważną barierą w rozwoju społeczno-gospodarczym regionów. Niedostateczny dostęp do usług edukacyjnych, opieki medycznej i kulturalnej, obniża wartość zasobów pracy i negatywnie wpływa na poziom kapitału ludzkiego i społecznego, a przez to konkurencyjność regionu, uniemożliwiając jego prawidłowy rozwój. Niewystarczający poziom rozwoju usług publicznych oraz braki w dostępności podstawowych usług i dóbr publicznych mogą także stać się barierą dla napływu

ludności lub powodem zwiększającego się odpływu mieszkańców na tereny lepiej wyposażone w obiekty infrastruktury społecznej i technicznej.

W „Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego do 2020 roku” zwraca się uwagę na potrzebę realizacji działań zmierzających do poprawy dostępności usług publicznych. Jednym z wyróżnionych celów jest zapewnienie mieszkańcom Wielkopolski warunków do podwyższania poziomu życia, w tym lepszego bytu materialnego (np. leczenia), oraz zapewnienie warunków rozwoju duchowego (np., kształcenia, dostępu do kultury). Zwraca się uwagę na potrzebę uzyskania wysokiego poziomu obsługi mieszkańców (gospodarstw domowych) dotyczącego usług publicznych oraz dobrej dostępności przestrzennej w tym zakresie. Poprawa jakości życia w zakresie dostępności do usług publicznych, stanowi jedno z głównych wyzwań stojących przed Województwem. Jak słusznie zauważa się w Strategii... „zapewnienie Wielkopolsce stałego wzrostu gospodarczego i wyraźnej poprawy warunków życia wymaga nie tylko zniwelowania różnic względem najlepszych regionów w kraju, lecz także zbliżenia się do standardów obowiązujących obecnie w Unii Europejskiej”.

W odniesieniu do zapisów „Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego do 2020 roku przedstawia się następujące rekomendacje:

- (1) Rekomenduje się poprawę powiązań komunikacyjnych pomiędzy ośrodkami miejskimi wyższego szczebla (miasta na prawach powiatów) z ich strefami podmiejskimi w celu zwiększenia dostępności do usług publicznych o charakterze społecznym świadczonych w największych miastach regionu. Nie ma możliwości wyrównania dostępności do wszystkich rodzajów usług społecznych (edukacyjnych, medycznych i kulturalnych) w całej Wielkopolsce, ale można rozwijać połączenia komunikacji zbiorowej ułatwiając mieszkańcom powiatów o najbardziej ograniczonej dostępności usług publicznych (kaliski, koniński i leszczyński) korzystanie z nich miastach grodzkich. Realizacji tego celu służyć może rozwijanie idei transportu zintegrowanego na poziomie ponadgminnym.
- (2) Jednocześnie ważnym celem powinno stać się uzupełnienie braków w zakresie infrastruktury edukacyjnej, ochrony zdrowia i opieki społecznej oraz kultury.
  - a. Postuluje się zwiększenie dostępności do usług edukacyjnych na poziomie przedszkolnym, które w dużej mierze decyduje o powodzeniu na pierwszym etapie edukacji dzieci. W zakresie dostępności do usług przedszkolnych w Wielkopolsce panuje duże zróżnicowanie przestrzenne i ważnym celem

powinna stać się próba zniwelowania tych różnic. Poza tym ważne jest także wyrównanie różnic w dostępności do infrastruktury niezbędnej do rozwijania nowoczesnych metod edukacji dzieci i młodzieży. Zróżnicowanie w zakresie wyposażenia w sprzęt komputerowy z dostępem do sieci Internetowej jest w Wielkopolsce bardzo wysokie, czego dowodem jest rozpiętość wskaźnika liczby uczniów na 1 komputer z dostępem do Internetu w szkołach podstawowych wynosząca od 5 do 30 uczniów na 1 komputer, przy jednoczesnym braku komputerów z dostępem do Internetu przeznaczonych do użytku uczniów w niektórych gminach,

- b. Poza ograniczeniem braków w dostępności do usług edukacyjnych, należy także podjąć działania zmierzające do rozwoju i wzrostu dostępności usług z zakresu ochrony zdrowia i opieki społecznej, szczególnie w gminach i powiatach o najbardziej ograniczonej dostępności do podstawowej opieki medycznej. Niestety statystyki wskazują na postępujący proces pogarszania się dostępności do usług szpitalnych w Wielkopolsce.
- c. Postuluje się także rozwój infrastruktury kulturalnej. Inwestycje w zakresie instytucji kulturalnych pomogą w aktywizacji kulturalnej mieszkańców regionu oraz przyczynią się do realizacji jednego z celów operacyjnych zapisanych w Strategii: „Wzrost znaczenia i zachowanie dziedzictwa kulturowego”. Działania na rzecz wzrostu dostępności do usług kulturalnych powinny w pierwszej kolejności dotyczyć gmin, w których nie odnotowano żadnych instytucji kulturalnych.
- d. Priorytetem działań powinna stać się również poprawa dostępności do usług technicznych w powiatach północno-zachodniej i południowo-wschodniej części województwa, które charakteryzują się największymi brakami w tym zakresie.

Literatura

Dominiak J., Perdał R., 2011 - Usługi elektroniczne w Polsce i w Unii Europejskiej, Biuletyn Rozwoju Regionalnego, w druku

Dziarski G., Kłosowski W., 2003 – Usługi publiczne, w tym komunalne. FRDL Agencja Wydawniczo-Reklamowa MT, Warszawa.

Flejterski S., Panasiuk A., Perenc J., Rosa G., 2005 – Współczesna ekonomia usług. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.

Guzik R., 2003 - Przestrzenna dostępność szkolnictwa ponadpodstawowego, Wydawnictwo Instytutu Geografii i Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków

Konecka-Szydłowska B., 2009 - Analiza spójności terytorialnej (przestrzennej) regionu wielkopolskiego. [W:] P. Churski (red.), Spójność i konkurencyjność regionu wielkopolskiego. Wyniki projektu badawczego zrealizowanego w ramach konkursu dotacji Ministerstwa Rozwoju Regionalnego w zakresie wdrażania funduszy strukturalnych na poziomie Narodowej Strategii Spójności, Umowa: DKS/DEF-VIII/POPT/04/275/09, Wersja CD, Poznań: 1-85.

Runge J., 2007 - Metody badań w geografii społeczno-ekonomicznej – elementy metodologii, wybrane narzędzia badawcze. Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego. Katowice.

Spis rycin

Rysunek 1. Poziom wykorzystania usług e-administracji przez obywateli w układzie regionalnym kraju w 2009 r.	10
Rysunek 2. Liczba ludności na 1 łóżko szpitalne w 2009r w Polsce w ujęciu regionalnym.....	13
Rysunek 3. Studenci szkół wyższych na 10 tys. Rysunek 4. Liczba uczniów gimnazjów.....	11
Rysunek 5. Księgozbiór bibliotek na 1000 ludności w 2009r.	14
Rysunek 6. Liczba ośrodków kultury na 10 tys. ludności w 2009r.	14
Rysunek 7. Miejsca w środkach komunikacji miejskiej na 1000 ludności miast obsługiwanych przez komunikację.....	16
Rysunek 8. Długość dróg o twardej nawierzchni na 100km ²	17
Rysunek 9. Podział administracyjny województwa wielkopolskiego.....	20
Rysunek 10. Zróżnicowanie wartości syntetycznego wskaźnika dostępności usług w powiatach województwa wielkopolskiego w 2009r.	23
Rysunek 11. Wskaźnik dostępności usług edukacyjnych w powiatach województwa wielkopolskiego w 2009r.....	26
Rysunek 12. Wskaźnik dostępności usług ochrony zdrowia i opieki społecznej w powiatach województwa wielkopolskiego w 2009r.	29
Rysunek 13. Wskaźnik dostępności usług kulturalnych w powiatach województwa wielkopolskiego w 2009r.....	32
Rysunek 14. Wskaźnik dostępności usług technicznych w powiatach województwa wielkopolskiego w 2009r.....	35
Rysunek 15. Wskaźnik dostępności transportowej oraz usług komunalnych w powiatach województwa wielkopolskiego w 2009r	36
Rysunek 16. Wartości syntetycznych wskaźników dostępności usług publicznych w miastach grodzkich w województwie wielkopolskim.....	39

Rysunek 17. Wartości syntetycznych wskaźników dostępności usług publicznych w miastach grodzkich w województwie wielkopolskim	40
Rysunek 18. Wskaźnik dostępności usług edukacyjnych w gminach województwa wielkoposkiego w 2009r.....	42
Rysunek 19. Wskaźnik dostępności usług ochrony zdrowia i opieki społecznej w gminach województwa wielkoposkiego w 2009r.	45
Rysunek 20. Wskaźnik dostępności usług kulturalnych w gminach województwa wielkoposkiego w 2009r.....	48
Rysunek 21. Wskaźnik dostępności usług technicznych w gminach województwa wielkoposkiego w 2009r.....	51
Rysunek 22. Zróżnicowanie wskaźnika dostępności komunikacyjnej w gminach województwa wielkopolskiego.	51
Rysunek 23. Wartości średnich wskaźników dostępności do usług kulturalnych w miastach i na obszarach wiejskich w województwie wielkopolskim w 2009r.	55
Rysunek 24. Wartości średnich wskaźników dostępności do usług technicznych w miastach i na obszarach wiejskich w województwie wielkopolskim w 2009r.	56

Spis tabel

Tabela 1. Podział usług publicznych.	5
Tabela 2. Mierniki wykorzystane w analizie.....	6
Tabela 3. Studenci szkół wyższych na 10 tys. ludności w latach 2003-2009 w Polsce w ujęciu regionalnym.....	11
Tabela 4. Liczba ludności na 1 łóżko w szpitalach ogólnych w 2009r. w Polsce w ujęciu regionalnym.....	12
Tabela 5. Odsetek gospodarstw domowych z dostępem do sieci gazowej, wodociągowej, kanalizacyjnej w 2009r.	15
Tabela 6. Wskaźniki dostępności infrastruktury technicznej w Polsce w latach 2002-2009 w ujęciu wojewódzkim.....	18
Tabela 7. Wartości wskaźników syntetycznych dostępności usług publicznych w powiatach Wielkopolski	22
Tabela 8. Powiaty o najniższej dostępności usług edukacyjnych w województwie wielkopolskim.....	27
Tabela 9. Powiaty o najniższej dostępności do usług medycznych w Wielkopolsce	30
Tabela 10. Powiaty o najniższej dostępności do usług kulturalnych w Wielkopolsce	33
Tabela 11. Powiaty o ograniczonej dostępności do infrastruktury drogowej w Wielkopolsce.....	37
Tabela 12. Powiaty o ograniczonej dostępności do usług infrastruktury technicznej w Wielkopolsce.	37
Tabela 13. Pozycje powiatów według wskaźnika dostępności usług.....	38
Tabela 14. Gminy o najniższej dostępności usług edukacyjnych w województwie wielkopolskim.....	43
Tabela 15. Gminy o najniższej dostępności do usług medycznych w Wielkopolsce.....	46
Tabela 16. Gminy o najniższej dostępności do usług kulturalnych w Wielkopolsce	49
Tabela 17. Gminy o ograniczonej dostępności do usług infrastruktury technicznej w Wielkopolsce	53

Tabela 18. Zróżnicowanie poziomu dostępności do usług publicznych w miastach województwa wielkopolskiego	57
Tabela 19. Zróżnicowanie poziomu dostępności do usług publicznych na terenach wiejskich województwa wielkopolskiego	59
Tabela 20. Miasta o najbardziej ograniczonej dostępności do usług w województwie wielkopolskim w 2009r.	63
Tabela 21. Tereny wiejskie o najbardziej ograniczonej dostępności do usług w województwie wielkopolskim w 2009r	64